

Det här verket är upphovrättskyddat enligt *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Det har digitaliserats med stöd av Kap. 1, 16 § första stycket p 1, för forskningsändamål, och får inte spridas vidare till allmänheten utan upphovsrättsinnehavarens medgivande.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work is protected by Swedish Copyright Law (*Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*). It has been digitized with support of Kap. 1, 16 § första stycket p 1, for scientific purpose, and may no be disseminated to the public without consent of the copyright holder.

All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

KVINNOR! Studera vår tids problem.
Låt ej bibliotekens skatter stå orörda.
MÖDRAR! Bygg upp ett starkt och sunt släkte.
Tag del av bostads- och näringsfrågorna.

morgonbris

Nr 11 1936
November
Pris 35 öre

K Ä N N A N S V A R E T !

Ett val i sol och ljusa förhoppningar ha vi nyligen varit med om. Den kvinnliga väljarkåren kände ansvaret för de frågor, som riksdagen skall avgöra. Läs i Morgonbris om den utveckling du själv varit med om att skapa.

INNEHÅLL:

Eva Wigforss: Regeringsprogrammet.
Professor H. Tingsten: Kvinnorna välja.
Sonja Branting-Westerståhl: Hjälp Spaniens folk.
A.: För detta mål falla våra män och offra sig våra kvinnor.
Uppbrott till nytt arbetsfält och nya arbetsuppgifter.
D:r Andrea Andréen-Svedberg: Ingen dag utan frukt.
D:r Einar Wallquist: Välkommen med frukt till Lappland.
Det riktiga livet blir spännande äventyr.
Politik på skolschemat.
Alva Myrdal: Storbarnkammaren fyller 100 år.
Föräldrarna på skolbänken.
Yrket, som man inte stannar i.
Rina Branting: Vi önskar byta yrke.
Hulda Flood: Skrämmande verklighet.
I. F. Hans fyller år.
Disa Västberg: Vi kan om vi vill.
Hulda Flood: Arbetet fortsätter.
Eva Wigforss: Familjens och kvinnans historia, en studieplan.

N:r 11 + Årgång 32

SVERIGES

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNOFÖRBUND

ORDFÖRANDE: Disa Västberg
Telefon: 118886
Bostads " 255897

KASSÖR: Anna-Lisa Hammar
POSTGIRO N:r 50197

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

■
ANSV. UTGIVARE: Disa Västberg

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Alva Myrdal, Sonja Branting-Westerståhl,
Eva Wigforss, Disa Västberg

EKONOMICHEF: Greta Agerby

■
REDAKTION och EXPEDITION:
Västmannagatan 2, STOCKHOLM
Tel. 11 88 82 och 11 88 86 + POSTGIRO N:r 50196

■
PRENUMERATIONSPRIS:
Helt år kr. 4:—; lösnummer 35 öre.
Prenumeration kan ske på posten.

■
ANNONSPRIS:
Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "
Sista sidan (offsettryck): 1/1 sida kr. 550:—
Innersida kr. 475: . 1/2 sida kr. 250: . 1/4 sida kr 125:—

För sport och promenader
i skog och mark är

J A W E

sportkläder idealiska

Det hände här om dagen...

att det pigga och intresserade hembiträdet i en Sundsvalls-familj kom hem till sin husmor och sade: "Vet frun, jag gjorde en upptäckt hos vår handlande. Det finns strösocker av tre olika sorter och inte bara av en, som jag trott hittills. Det strösocker, som vi alltid bruka köpa i paket, kallas K5 och är av standardkvalitet, men dessutom finns det ett finare strösocker, som kallas HP och är avsett att strö på efterrätter, bär och frukter samt ett florsiktat socker, LHP, för tillredning av efterrätter och finare bakverk."

Vare sig det gäller strösocker, bitsocker eller pärlsocker bör Ni alltid begära Sockerbolagets socker i paket.

är strösocker av standardkvalitet och användes i hushållet till bakning och matlagning. Det säljes i originalpaket om 1 kg. och 5 kg.

är strösocker av en finare kvalitet för bordet och lämpar sig att strö på efterrätter, bär, frukter etc. Säljes i originalpaket om 1 kg.

är ett högraffinerat florsiktat socker, lämpligt att användas vid tillredning av efterrätter, finare bakverk samt rätter i vilka frukt ingår. Kan även med fördel användas vid beredning av alla slags likörer etc. Säljes i originalpaket om 1/2 kg.

Socketbolagets STRÖSOCKER I PAKET

Märket för stilfulla välarbetade klänningar, kjolar och blusar, i såväl billiga som högre prislägen.

Efterfråga och prova Ret-Cé-fabrikatet då Ni skall köpa något nytt.

TILLVERKNING OCH ENGROSFÖRSÄLJNING
RUBENSON & CO. A.-B.
STOCKHOLM 2

DET GÄLLER ATT STUDERA

Många äro de, som lyssnat till de föreläsningskurser ABF anordnat kring landet. ABF:s språkcirklar ha arbetat som aftonskolor. Sång- och musikundervisningen har omhuldats. Gymnastik, teater och annan gruppverksamhet befrämjats. ABF:s korrespondenskurser ha vunnit ökad användning. Studieledareutbildningen är uppskattad och reseverksamheten populär.

Inför ABF:s tjugofemte verksamhetsår bringa vi i erinran *Hjalmar Brantings* hälsning till förbundet vid dess tioårsjubileum:

— — — »Betydelsen av ABF:s insats för att hålla svensk arbetarrörelse i ständig kontakt och samklang med upplysning och kultur kan icke nog uppskattas. Framtiden har i beredskap växande ansvar för Sveriges arbetarklass. Måtte Edert fostrande arbete mäktigt bidra till att väcka och bevara hos massorna den hängivenhet för ideella mål, varför utan dagsarbetet för mera bröd förlorar sitt sammanhang med utvecklingens djupaste makter.»

I dag, femton år senare, ha dessa ord samma giltighet för oss. *Därför må ABF:s 25:te verksamhetsår börja med en kraftig offensiv längs hela vår front!*

Det gäller att få de aktiva i studiearbetet under fjolåret att fortsätta själva och få flera nya kamrater med sig.

Det gäller att förvandla varje organisation utan studiecirkel till en organisation med studiecirkel.

Det gäller att vi äro klara över, att det icke går fram av sig självt, utan endast genom att var man gör sin plikt och att alla för vår sak intresserade samverka i god sammanhållning och framåtanda.

Till verket alltså!

Med hälsning
ARBETARNAS BILDNINGSFÖRBUND
Centralbyrån

JUBILERANDE UNGDOM

VERDANDIS UNGDOMSVERKSAMHET 35 ÅR

Verdandi, arbetarnas nykterhetsförbund, firade i februari i år sin 40-årsdag och i oktober firar dess ungdomsverksamhet 35-årsjubileum. Organisationen söker orientera ungdomen i den värld, vari den lever och inom kort skall verka som medborgare. Med anlåtande av sakkunniga på olika områden anordnas lättfattliga instruktionsföredrag om fackföreningsrörelse, Kooperation, försäkringsverksamhet och kommunala uppgifter etc.

Under de sju åren 1929—35 erhöill ungdomslogerna i anslag 22.444 kr. eller i medeltal 3.262 kr. per år. Det mesta var från fackföreningar, i några fall hade arbetarkommuner och kvinnoklubbar bidragit, här och var hade även kommunala anslag erhållits. 55 av de 95 avdelningarna erhöillo fria lokaler i Folkets husen.

Ungdomstidningen Gnistan utgår normalt i 4.000 ex. men upplagan ökas vid vissa tillfällen. I fjol rekvirerades 6.000 ex. av decembernumret till fackföreningar, som utdelade dem till barnen vid sina julfester.

B Ö C K E R, S O M K O M M I T

BEVERLY NICHOLS: *Här skall icke lämnas sten på sten...* Pris kr. 4:75. Tidens förlag.

NINI ROLL ANKER: *Den som hänger i en tråd.* Pris kr. 4:75. Tidens förlag.

EILUNED LEWIS: *Dagg i gräset.* Pris kr. 5:75. Wahlström & Widstrand.

GRETA JOHNSON: *Några blad ur ett livs historia.* Pris kr. 1:25. Svenska kyrkans diakonistyrelses Bokförlag.

J. HUIZINGA: *I morgondagens skugga.* Pris kr. 4:25. Fritzes Bokförlag.

Aktuella frågor om hemmet studeras och dryftas i handledningskurserna.

Vår hälsa och vår föda.

Grundbok: *Vår hälsa och vår föda* av Henry C. Sherman. Med kursen följer också två undersökningsformulär över den studerandes vardagskosthåll.

Pris för hela kursen: enskild person kr. 12:—, korrespondenscirkel kr. 5:50 pr medlem.

Familjefrågor.

Grundböcker: *Hem och hushåll 1935. Den moderna familjens problem och Småbarn. Sju gyllene regler för uppfostran* av Maja Cassel-Wohlin. Pris för hela kursen: enskild person kr. 9:—, korrespondenscirkel kr. 4:— pr medlem.

Bostadsfrågor.

Grundböcker: *Hur bo?* av Gregor Paulsson och *Moderna bostadsproblem. Från stadsplan till bostaden som hem.* Pris för hela kursen: enskild person kr. 9:— korrespondenscirkel kr. 4:— pr medlem.

PROSPEKT KOSTNADSFRETT!

Vad är en handledning?

En detaljerad studieplan för såväl enskilda studerande som studiecirklar. Den fördjupar och utvidgar framställningen i de aktuella grundböcker, som medfölja varje kurs. Den ställer frågor i anknytning till dessa böcker och deltagarnas erfarenheter och stimulerar därigenom till en allsidig diskussion.

I samarbete

med Korrespondensskolan arbeta enskilda och studiecirklar genom att skriftligt besvara de frågor som handledningen innehåller. Kurspriserna innefatta utom grundböcker och handledning även svarsgranskning från skolan.

Kooperativa förbundets korrespondensskola, Stockholm 15.

Sänd mig gratis närmare upplysningar om handledningskurserna.

Namn.....

Adress.....

(Sändes öppet kuvert, frankerat med 30-res frimärke.)

Morgonbris nov.

REGERINGSPROGRAMMET

Det är möjligt och t. o. m. troligt, att ett flertal socialdemokrater fick sin segerglädje över valutgången en smula dämpad, när de fick veta, att vi trots den skulle få en regering, där bondeförbundet erbjöds fyra platser. Å andra sidan gick det inte längre för höger och folkfrisinnade att tala om diktatur, och tonen i den borgerliga pressen blev anmärkningsvärt mild. Man väntade med spänning under de långa förhandlingarna vad resultatet skulle bli, och när regeringsprogrammet blev känt, var kritiken påfallande mild.

Jämför man detta program med socialdemokraternas valmanifest, finner man en ganska stor likhet. Valmanifestet innehöll så gott som inget annat än krav, som var färdiga att omedelbart tagas upp i det dagspolitiska programmet. Detta program är moderat. Men så kan det också genomföras. Regeringspartierna förfoga över majoritet i båda kamrarna. För övrigt kunde man redan under valrörelsen märka en omsvängning hos oppositionen från angrepp på den förda politiken till ett ganska oförbehållsamt gillande av en större del av den, t. ex. bostadsförbättringar, arbetaresmåbruk, arrendeegnahem och bostäder åt barnrika. När vad som nu bebådas är en fortsättning i rak linje av denna politik, utbyggd med av befolkningskommissionen framlagda åtgärder, som alla partier en gång lovat stödja, tycks stora möjligheter finnas för en nationell samling vid nästa års riksdag.

Vad är det då vi kan läsa ut av denna matsedel för "reformkalaset". Som motto kan man sätta slutorden om, att man vill "främja allmänt väl och menige mans bästa". Det är alltså fortsatt välfärd för alla. En punkt där allmänheten, inte minst de små inkomsttagarna och husmödrarna, komma att följa utvecklingen med stor iver, är kanske framför allt, när det gäller att förena jordbrukarnas intresse av goda priser och allas önskan att köpa till så låga priser som möjligt. Återhållsamhet och kloket hos alla parter är där fortfarande väsentligt. En annan avvägning som krävs är mellan den frihet den enskilde företagaren önskar och behovet av det allmännas ingripande till skydd för konsumenter och arbetare. Man tar fasta på orden "åt arbetare och anställda, vilkas bärning hotas av företagens nedläggande, sammanslagning eller rationalisering, bör ökad trygghet beredas". Inte minst för hemmens kvinnor gläds man över dessa möjligheter. De få känna arbetslöshetens följder i sitt dagliga liv utan att ha möjlighet att påverka de förhållanden, som framkalla dem. Och erfarenheten visar ju, att det också för enskilda företag mycket väl går att i goda tider avsätta fonder för den onda tiden. Det blir en hushållning av samma slag som det allmännas krisberedskap. Vad man vill åstadkomma skall syfta till folk-

flertalets gagn utan att hänsyn till enskildas intresse får avskräcka, men det uttalas också klart, att "målet även för samhällets ingripande icke är att minska den medborgerliga friheten utan öka den".

Men fri är bara den som är någorlunda trygg för utkomsten. Dyrorternas gamla, änkebarn och föräldralösa, blivande mödrar i små omständigheter ha skäl att nästa riksdag med alldeles särskilt intresse följa vad som kommer att beslutas till deras hjälp. Lantarbetare och skogsarbetare kan hoppas på en fortsättning av de reformer, som syfta till bättre löner och arbetsvillkor. Och dessa såväl som hembiträden och privatanställda lovas eller ha skäl att hoppas en lagstiftning, som tar sikte på deras svårighet att få avtal med arbetsgivaren. De statsanställda och lärare vid folk- och småskolor se den länge väntade löneregleringen rycka fram till förverkligande.

Det är egentligen bara skattebetalaren, som inför alla dessa stadiga rättar blir mer och mer betänksam och undrar vad som kommer att beskäras honom. Ett löfte, att regeringen vill hålla skatterna nere eller göra dem lättare att bära. Huru skall detta tillgå, undrar han. "Detta kan ske", läser han i regeringens deklaration, "om folkhushållets inkomster ökas och skatteunderlaget stärkes." Det är vad som skett de sista åren. Arbetet har ökat, effektiviteten har ökat och statens inkomster både av skatter och affärsföretag ha stigit. Att produktionen måste hållas uppe om välståndet skall hållas uppe är en gammal sats, som företagaren inte försummat att inpränta i arbetaren. Men det finns en annan inte mindre viktig lära, och det är den om fördelningen av arbetets avkastning. Det är gott och väl, att avkastningen ökas, att inkomsterna stiga och köpkraften växer. Men det är inte likgiltigt, vilka inkomster som stiga, var köpkraften hamnar. Det är inte likgiltigt för det allmänna välbefinnandet och inte heller för produktionens lugna utveckling. Om inkomsterna hopas, så att pengarna ligga oanvända i bankvalven under kriserna, blir verkan en annan, än om de spridas på händer, där de antingen användas till att omedelbart köpa livsmedel, kläder och förbrukningsvaror eller att sätta i gång byggande, starta företag eller göra utvidgning. Det är denna sanning om köpkraftsfördelningen, som man finner i regeringens ord om den växelverkan som råder, om att "breda folklagets levnadsstandard måste upprätthållas, om det skall vara möjligt att hålla näringslivet i gång och fullt utnyttja landets produktiva tillgångar." Det var en lärdom som bönderna först genom krisen inhämtade. Men så har den också möjliggjort samförståndet mellan böndernas parti och arbetarnas.

Eva WIGFORSS

Den kvinnliga väljarkåren är stadd i snabb tillväxt. Skall den kunna bli vad förkämparna för den allmänna rösträtten hoppades?

KVINNORNA VÄLJA

Värn för demokratin eller stormtrupper åt reaktionen.

Då frågan om införande av kvinnlig rösträtt för ett par årtionden sedan diskuterades här i Sverige — liksom på många andra håll — förelåg en tämligen klar uppdelning efter partilinjer.

Det är nu möjligt att i åtskilliga punkter fastställa kvinnorösträttens verkningar; sedan ett eller flera årtionden ha kvinnorna rösträtt i ett flertal europeiska länder och åtskilliga stater (t. ex. Amerika och Australien) utanför Europa. Först och främst är det tydligt att kvinnorna i stort sett visat mindre politiskt intresse än männen. I en rad länder har kvinnornas valdeltagande varit 10 till 15 procent lägre än männens. I Sverige röstade exempelvis vid 1928 års val 72,6 procent av männen men endast 62,7 procent av kvinnorna; motsvarande siffror vid 1932 års val voro 73,1 och 62,5 procent. Särskilt på landsbygden ha kvinnorna utnyttjat sina politiska rättigheter i avsevärt mindre utsträckning än männen. På en del håll visar sig dock en tendens till utjämning; vid de första valen efter den kvinnliga rösträttens införande var skillnaden mellan könsens röstningsfrekvens betydligt större än under senare år.

Av större intresse är att kvinnorösträtten haft betydelsefulla partipolitiska verkningar. I huvudsak kan det visserligen sägas, att kvinnorna rösta på samma sätt som männen, d. v. s. kvinnorna rösta på samma parti som männen inom samma socialt, ekonomiskt eller religiöst bestämda grupp. Utomordentligt viktiga skillnader finnas dock; kvinnorösträtten har verkat till förmån för vissa

partier och till nackdel för andra. Detta har framför allt kunnat klarläggas i länder, där man skilt på de manliga och kvinnliga rösterna, t. ex. genom att olikfärgade valkuvert använts för män och kvinnor, och sedermera uträknat huru kvinnorna rösta i förhållande till männen; anordningar av detta slag ha främst begagnats i Tyskland och Österrike. Det har då visat sig att den kvinnliga rösträtten inneburit stora fördelar för de konservativa och alldeles särskilt för de religiöst inriktade partierna. I Österrike stredo före diktaturens införande 1933 två partier om makten: socialdemokraterna och det konservativa och strängt katolska kristligt-sociala partiet. Vid varje val röstade kvinnorna i långt större utsträckning än männen på det kristligt-sociala partiet. Vid 1920 års val av representation kommo exempelvis på hundra manliga väljare inom detta parti 132 kvinnliga väljare, under det att motsvarande tal för socialdemokraterna var endast 89. Inom det kristligt sociala partiet var alltså flertalet väljare kvinnor, under det att motsatsen var förhållandet inom det socialdemokratiska partiet.

Uppgifterna från Tyskland tyda på alldeles samma tendens. Vissa uppgifter göra det sannolikt att vid det första valet i den tyska republiken, valet av s. k. konstituerande nationalförsamling 1919, de socialistiska partierna erövrade mer än hälften av de manliga rösterna, under det att bland kvinnorna majoriteten röstade borgerligt; i det hela blev resultatet en svag borgerlig majoritet, och de socialistiska partierna kunde alltså icke skrida till förverkligande av sitt program. Vid senare val har likaledes kvinnorösträtten varit en mycket värdefull tillgång för de borgerliga partierna. Då från och med 1930 de borgerliga grupperna i växande omfattning över-

gingo till det nationalsocialistiska partiet vann detta parti jämförelsevis starkt stöd bland kvinnorna. Vid valen i mars 1933, då Hitlers i januari bildade regering lyckades nå en knapp majoritet och därmed ett slags folklig bekräftelse på diktaturen, berodde detta till icke ringa del på kvinnorna; sannolikt röstade en majoritet av männen mot regeringsblocket.

Helt allmänt kan det sägas att dessa och andra erfarenheter göra det troligt att kvinnorösträtten verkat till fördel för de partier, som satt sig emot införandet av denna rösträtt och överhuvud ställt sig avvisande eller likgiltiga till kvinnornas särskilda krav. Kvinnorna ha i högre grad än männen medverkat till upprättande av de diktaturstyrelser, som begränsat kvinnornas rättigheter och avvisat tanken på likställighet mellan könen. Det lider intet tvivel om att kvinnorösträtten ur socialistisk synpunkt inneburit en svår missräkning. Man måste fråga sig vilka orsakerna härtill äro och vad som kan göras för att förvandla kvinnorösträtten till ett stöd för en radikal framstegspolitik.

Till en början bör det betonas att erfarenheterna från Österrike och Tyskland icke i allo äro tillämpliga på våra förhållanden. Den katolska kyrkan har säkerligen i dessa länder haft ett grepp över kvinnorna, som statskyrkan och de religiösa samfunden i Sverige sakna eller i varje fall icke äga i motsvarande grad.

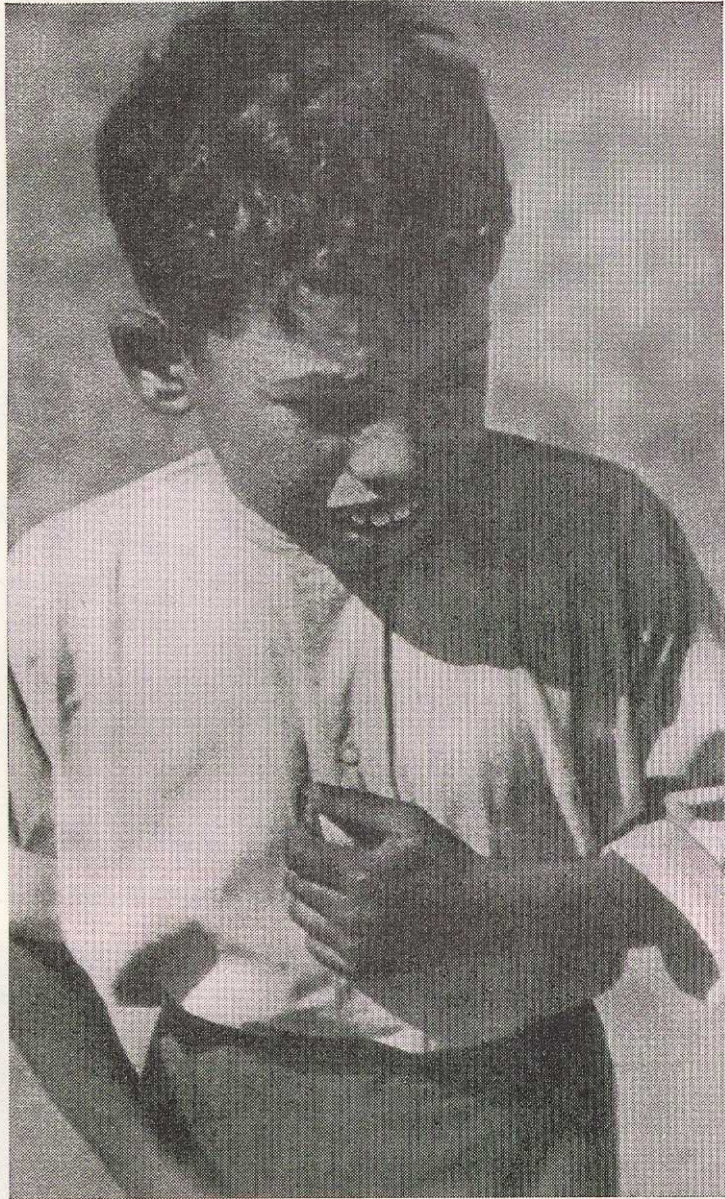
Att även i Sverige och andra länder, där det kyrkliga inflytandet är av ringa politisk betydelse, kvinnorösträtten med all sannolikhet varit en tillgång för de konservativa och överhuvud de borgerliga partierna beror främst på en annan omständighet. Valstatistiken visar att skillnaden i valdeltagande olika socialklasser emellan är väsentligt större när det gäller kvinnorna än i fråga om männen. Kvinnorna inom arbetarklassen uppvisa enligt alla tillgängliga uppgifter ett jämförelsevis lågt valdeltagande i förhållande till kvinnorna inom andra socialgrupper. Blott ett exempel. Vid 1928 års riksdagsmannaval var valdeltagandet bland männen i den första socialklassen (industriidkare, högre tjänstemän o. s. v.) 84,7 procent och bland kvinnorna 83,4 procent; här röstade alltså kvinnorna praktiskt taget lika flitigt som männen. Inom den andra socialklassen (hemmansägare, handlande, lägre tjänstemän o. s. v.) var skillnaden mellan könens valdeltagande avsevärt större. Allra störst var emellertid denna skillnad inom den tredje socialklassen, den egentliga arbetarklassen; här röstade 69,4 procent bland männen och endast 58,1 procent av kvinnorna. Då de socialistiska partierna huvudsakligen vinna sina väljare inom arbetarklassen är det tydligt att arbetarkvinnornas ringa valdeltagande leder till försvagande just av dessa partier. En närmare granskning av de tillgängliga uppgifterna visar, att det framför allt är de ogifta kvinnliga arbeterskorna — alldeles särskilt hembiträderna — som skolka vid valen. Uppgifterna från olika val visa emellertid att en utjämning även på denna punkt fortgår. Och man kan med skäl anta att 1936 års val, beträffande vilket mera fullständiga uppgifter ännu icke finnas, innebära en fortsatt utveckling i denna riktning. Valdeltagandet vid dessa var som bekant utomordentligt högt, sannolikt omkr. 76 proc. mot 67—68 proc. vid närmast föregående val. Denna väldiga ökning av valdeltagandet, jämte socialdemokratiens

kolossala röstökning, tyder på att det socialdemokratiska partiet i långt högre grad än någonsin förr lyckats mobilisera sina reserver inom arbetarklassen och då i all synnerhet kvinnorna. Sett ur denna synpunkt blir valresultatet särskilt glädjande; man kan då nämligen utgå från att de vunna positionerna kunna bevaras, om blott det politiska intresset inom arbetarklassen vidmakthålles. Men valresultatet visar samtidigt den utomordentliga betydelsen av att socialdemokratien energiskt arbetar för att göra alla grupper inom arbetarklassen och särskilt då kvinnorna politiskt medvetna. Om arbetarklassens kvinnor i samma utsträckning som männen — och som kvinnorna inom de förmögnare klasserna — bindas till det parti som arbetar för deras intressen kan socialdemokratiens ställning i vårt land göras orubblig. Kvinno-
rösträtten kan då bli vad dess förkämpar före den stora demokratiseringen hoppades: ett värn för demokrati
en och ett medel till fullständigande av kvinnans likställighet och till social utjämningspolitik överhuvud.

Herbert TINGSTEN

Den katolska kyrkans grepp om kvinnorna visar sig i de mellan-europeiska ländernas valsiffror. De konservativa kyrkliga partierna äro de enda, som bäras upp av en kvinnlig majoritet.

HJÄLP SPANIENS FOLK!

Efter alla stora krig har följt en tid av förvildning och tillbakagång. Större eller mindre, beroende på de allmänna förhållandena och varje folks speciella situation. Den form av tillbakagång, av reaktion alltså, som gör sig gällande i vår tid, måste logiskt komma att riktas mot vår tids största framstegsrörelse, arbetarrörelsen.

Tusentals hjälplösa småbarn vänta i Spanien på mat och vård. Inte var det detta öde den spanska arbetarklassen drömde om för sina barn. Det är ett mörkt arv, som inbördeskrigets yngsta generation för med sig. Hjälp dem genom att skapa åtminstone de yttre förutsättningarna för att Spaniens blivande medborgare skall föra sitt land mot en ljusare framtid.

Eftersom de kapitalistiska krafterna varit arbetarrörelsens naturliga fiender allt ifrån begynnelsen, så är det självklart, att den genom kriserna allt tydligare hotade och allt mer vacklande kapitalismen skall förena sig med reaktionens lösgjorda krafter. Denna förening, som till att börja med fann olika former, har slutligen funnit sitt starkaste och slagkraftigaste uttryck i fascismen.

Fascismen har öppet förkunnat och använt sig av en klar våldsmoral och därför fått den hänsynslöses hela starka ställning gentemot den ansvarskännande. Liksom i en familj alla väja för den, som inte drar sig för att störta sig själv och de övriga i olycka, så ha de demokratiska staterna fått väja för dessa gangsters med statsmaskinerier i sina förbrytarhänder.

De egna folkens syn ha de förblindat genom en hejdlös nationalism, som ju alltid har lätt att vinna genklang. Äro vi inte alla fosterlandsvänner? Få vi inte lätt tårar i ögonen, då vi ibland höra gamla folksånger, längta vi inte alla till och drömma om hemmet. Det ligger i naturen. Ett med konstbefruktning framställt laxyngel vänder efter sin tusenmilatur runt världshaven åter till sin avbalkning i hemfloden.

Men fascismen förvanskar fosterlandskärleken till en kraft för andra folks förgörande. Ett fritt demokratiskt folk skulle aldrig ha kunnat hetsas till nationell hänförelse över Abessiniens erövring. Och Abessiniendådet är det renodlade exemplet på den fascistiska mentaliteten. När nu Europas stater skulle fatta mot Mussolini riktade beslut för hans anfall på förbundsbrodern Abessinien, så hade demokraterna, som alltid, den ansvarskännandes svåra ställning. En verklig aktion kunde leda till ett allmänt krig, passivitet till att våldsverkaren blev allt mäktigare och farligare. Så beslöt man ändå sanktioner mot Italien. Men när sanktionerna skulle tillämpas, då kom fascismens hemliga vänner fram i ljuset. I Frankrike och England sutto högerregeringar, och för dem var den större olyckan ett rött Italien. Förlorade Mussolini kriget, skulle han falla och Italien bli rött, fruktade man. Därför kämpade Frankrikes högerminister Laval mot sanktionerna och lyckades sabotera dem, mer eller mindre stödd av Englands svaga styresmän. Jag har träffat franska partivänner, som påstått, att Laval blev trettio miljoner rikare efter sitt besök i Rom och som drömma om att en stor process snart skall tas upp emot denne Laval, som i sanning kan anses såsom Europas värste skadegörare näst Hitler och Mussolini.

Fascismen är aktiv och hänsynslös, demokratierna utrikespolitiskt mer passiva och försynta. De ge efter och tvingas från ställning till ställning, från nedrustning till kapprustning, från respekt för internationella fördrag till godtagande av fördragsbrott. Vad som sker i Europa av

idag, allt smussel i diplomatiens kulisser, har alltför ofta fascistiskt firmamärke.

Just nu gå de två staterna i par vid sitt gemensamma understödjande av det spanska fascistupproret. Inte så, att man kan tala om en fascistisk solidaritet. Stater, som anamma den egoistiska framgången som högsta rätt ("Vad som är nyttigt för Tysklands folk, är rätt, vad som skadar det tyska folket är orätt", heter det enligt tysk lag!) kunna aldrig handla i djupare mening solidariskt. Liksom två rovdjur, som jaga gemensamt, kunna de tillfälligt överfalla samma offer, men när som helst kunna de sedan råka i slagsmål om bytet.

Den verkliga solidariteten är den, som socialismen företräder, den som utan nationella fördelar vill hjälpa och även otaliga gånger har hjälpt andra lands arbetare. Sannolikt nalkas dock nu en tid, då den socialistiska solidariteten kommer att sättas på långt hårdare prov. Ty genom överfallet på Spaniens arbetare och bönder har fascismen sökt en ny form för utbredandet av sitt maktområde. Förut har den slagit ned de egna arbetarna, nu vågar den sig på grannländernas.

Åter stå de ansvarsfyllda demokratiska regeringarna inför krigsfara och ha denna gång i sitt dilemma ej kunnat hitta på någon annan utväg än att stifta en separatlag mot den överfallne. Tvärtemot gällande folkrätt har man förbundit sig att ej leverera vapen till den lagliga spanska regeringen — ej till någondera av parterna, kallas det. Men precis som för ett år sedan är den ena parten välförsedd: generalerna ha stulit landets arsenaler, och det spanska folket saknar vapen. Och fascismen har i förväg levererat och fortsätter alltjämt att rikligt leverera alla slags krigsförnödenheter till upprorsmännen. Den spanske utrikesministern, vår partivän del Vayo, har inför Nationernas Förbund lagt fram bevis om dessa leveranser, tusentals utländska vittnen ha sett de spanska och tyska flygarna, de svenska sjömännen berättat om de väldiga vapenlasterna i Lissabons hamn. Dessa bevis äro nu förelagda den speciella kommitté, som skall behandla de s. k. noninterventionsfrågorna. Italiens ombud har som svar sprutat ut sin vanliga lögnkaskad, sådan som vi väl minnas den från ambulansöverfallen. Ryssland har knorrat, och kommissionens herrar ha bugat och dragit sig tillbaka för att överlägga, om det ändå ej vore möjligt att göra två gånger två till tre.

Den enda dynamiska kraften, den enda, som ingjuter respekt hos den fascistiska fräckheten, vilken ju blott förstår styrkans språk, det är arbetarnas mäktiga solidaritetsyttringar världen över. Frankrikes arbetare vaka med värkande hjärtan över sin egen regerings inställning mot spanjorerna. Men liksom i alla land ha arbetarna i denna fråga de borgerliga emot sig. Överallt har samma uppdelning ägt rum — till fascistsidan har i fasa för ett eventuellt socialistiskt Spanien hela det borgerliga Europa sällat sig.

Att man bryter emot förut självklara principer och vägrar en laglig regering sitt stöd, bortförklarar med att "Regeringen ej kan upprätthålla ordningen" — sedan fascisterna ställt till med uppror. Om i ett land nittio procent av officerskåren och åttio procent av ämbets- och tjänste-

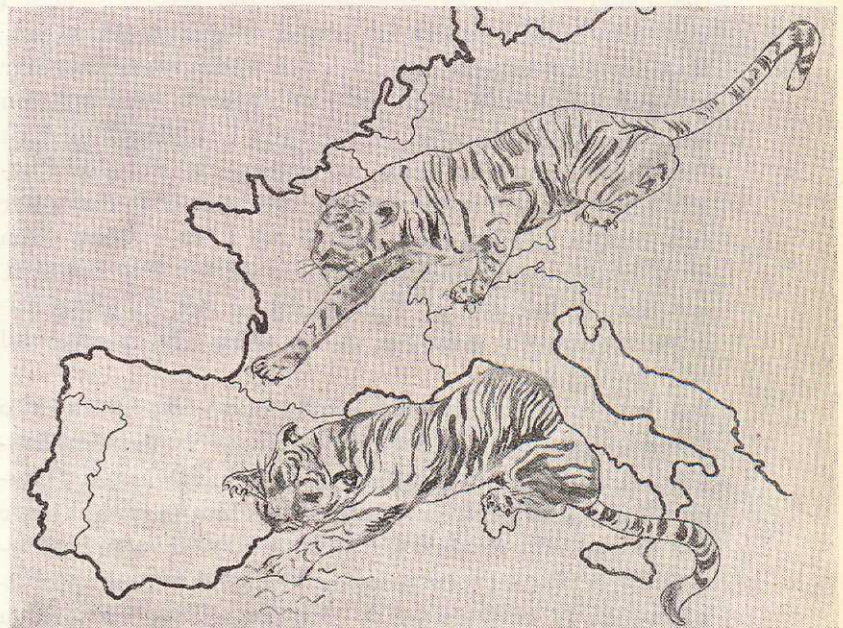
männen plötsligt svika sin ed och lämna sina poster, och om därtill ett förödande inbördeskrig utbryter, är det inte då att vänta, att under någon tid allt ej kan fungera som förut och att den verkställande makten måste uppdragas åt andra organisationer, lojala mot demokratin, såsom exempelvis ordningsuppdrag åt arbetarefunktionärer etc. Vad skulle man ha sagt, om folkfrontsregeringen, i stället för att avvakta fascistupproret, hade avsatt alla sina förärdiska ämbetsmän? Utan verkliga bevis, som i Ryssland, utgående från att de i ett givet moment skulle svika? Hade regeringen gått så kraftigt fram, då skulle säkert hela det borgerliga Europa funnit det högst berättigat, att fascisterna rest sig mot sådana metoder. Nu, när regeringen tvärt om följt lag och demokratiska idéer, uppge de borgerliga utan vidare sina principer av fruktan för ett uppdyktat framtida kommunistvälde.

Arbetareklassen har aldrig ett ögonblick tvekat om sin inställning. I sin hjälpaktion, som dock hittills varit dess enda uttryck av solidaritet, har den visat en intensiv offervilja.

I Sverge ha, som vi veta, L.O. och vårt parti redan i augusti skänkt 55.000 kronor. I dessa dagar har en ny stor hjälpkommitté startats, i första hand för att genom olika organisationer insamla medel till inköp av kläder och matvaror i Sverge för det fattiga spanska folket. Redan innan uppropet härom syntes i tryck, inströmmade framställningar om att få hjälpa. Pengar kommo in redan i samma ögonblick kommittén bildades, kvinnor telefonerade och begärde att få ta till sig de stackars föräldralösa barnen — något som tyvärr f. n. ej låter sig göra — från alla håll kommo erbjudande om bistånd och stöd.

Genom att hjälpa till att organisera denna insamling för inköp av kläder, matvaror och medicin åt Spaniens olyckliga, överfallna folk, kunna vi i det avlägsna Norden ge vårt stöd åt de demokratiska krafterna i Europa och bidra till att lindra nöden för dem, som nu måste giva sina liv i försvaret för en hårt ansatt demokrati.

Sonja BRANTING-WESTERSTÅHL

FÖR DETTA MÅL FALLA VÅRA MÄN OCH OFFRA SIG VÅRA KVINNOR

ETT SAMTAL MED ISABEL OYAZARBAL DE PALENCIA,
DEN SPANSKA DELEGATEN I NATIONERNAS FÖRBUND

Isabel de Palencia är sedan år tillbaka välkänd i Genève och åtnjuter, i synnerhet inom de här församlade internationella kvinnoorganisationerna stora sympatier. Som arbetsinspektris, med grundlig kännedom om kvinnoarbetets problem har hon representerat sitt land vid många av arbetsbyråns och Folkförbundets sammanträden. Hon representerar samtidigt en ny spansk kvinnotyp, som kan förbinda skönhet och värdighet med allvarlig ansvarskänsla och som har förstått att träda ut ur en föråldrad instängd värld, för att kvinnligt och varmhjärtat göra sin insats för sitt folks lycka.

Hennes mörka ögon överskuggas nu av händelsernas allvar; hennes ansikte förråder sömnlösa nätter, men också en oböjlig vilja. Isabel de Palencia talar i Genève om det fruktansvärda, som händer, och framförallt om de spanska kvinnornas hjältemod och deras förhoppningar. Medan den spanska diktingen, säger hon, förut har kunnat berätta om enstaka kvinnliga hjältegestalter, så kan man i dag beteckna tusenden, tiotusenden, ja, fler som hjältar och martyrer. De vet att en sak är gemensam — räddandet av republiken och framtiden.

— Och vad gör kvinnorna, för att bevisa detta hjältemod. Jag har läst att de i stort antal griper till vapen. — Det gör de, eller kanske snarare, det gjorde de. I synnerhet under den första tiden, då försvaret ännu inte var organiserat och nästan uteslutande var beroende av spontana insatser. Ju fastare organiserad försvarsfronten blev, dess mindre blev antalet vapenbärande kvinnor. Men offerviljan minskades därför ingalunda. Kvinnornas hjälp blev till en trängande nödvändighet — sårade måste mitt under striderna transporteras från de olika stridszonerna; ofta måste de förbindas på ort och ställe i skydd av buskar eller stenar innan de kan föras vidare. De kämpande skall förses med ammunition, och mat, och befolkningen i stridszonerna behöver hjälp på olika sätt. Det är kvinnorna, som får ta hand om detta.

Det ligger massor av ansökningar om att få delta i vården av sårade och sjuka, endast de mest kvalificerade utväljas. I spetsen för sjukvård och hjälpverksamhet står kvinnor med kända namn, ofta de yppersta, som Spanien kan visa upp, och vilka aldrig satts i samband med de "röda". Det kan vara tid att vederlägga de utbredda föreställningarna, att försvarsfronten består av röda marxister och laglösa horder. Nej, den är en allas front, även de borgerliga republikanernas, som vill ett fritt Spanien, och som är beredda att lösa landet ur det månghundraåriga förtrycket, även om de få offra allt, kanske till och med livet.

Det har grundats en *Commission de Auxilio Feminino*, som omfattas av kvinnor i alla samhällsklasser, och som organiserat upp hela socialvården, framförallt den som berör de tusentals hemlösa barnen. Vidare har kvinnorna utbildats till droskbils-, buss- och lastbilschaufförer, för att transportväsendet skall kunna upprätthållas. Vi är beredda på en lång kamp, vår rättfärdiga sak kan inte slås ned.

Våra barn skall få del av europeisk kultur, våra hem skall lyftas ur nöd och fattigdom, är tanken som besjälade Spaniens kämpande kvinnor. Men hur nå fram till de hundratusentals medsystrar, som bundna av okunnighet och religiös vidskepelse inte ens kan läsa, som saknar kunskap om världen utanför den egna byn.

— Hur förhåller det sig med de många ryktena om de illdåd, som skall ha förövat av milisen? Med skräckhistorierna om de brutalt mördade nunnorna?

Isabel de Palencia protesterar livligt. Nej, nej! Jag kan naturligtvis inte påstå att det är omöjligt att man någon gång gått till ytterligheter. Betänk att man i ett inbördeskrig kämpar mellan husraderna, att faror hotar bakom varje fönster, i varje port, att bevisligen kyrkor och kloster — helt säkert mången gång mot de andligas vilja — har utnyttjats som vapendepåer av våra motståndare. Då är det inte omöjligt att även nunnor har dragits in i striderna. Men det vanligaste är att de skyddas av milisen och överförs till särskilda för dem iordningsställda hem. Anmärkningsvärt är emellertid att nunnorna i de flesta kloster redan före upprorets utbrott hade civila kläder i beredskap, alltså måste de på förhand ha varit under rättade.

Var snäll och gör det begripligt för allmänheten att allt vad Spanien kan uppvisa av framträdande personligheter, av betydande lärda, konstnärer, skriftställare finns på vår front tillsammans med arbetarna. Det kämpas inte här om partifrågor, det är fråga om Spaniens hela andliga arv. Alla känna sig som medkämpar för ett stort mål: att åter uppbygga vårt land ur förödelse och nöd och bana väg för europeiska framsteg och europeisk frihet. För detta mål falla våra män och offra sig våra kvinnor. A.

UPPBROTT TILL NYTT ARBETS- FÄLT OCH NYA UPPGIFTER

Kaj Andersson lämnade med oktobernumret redaktörskapet i Morgonbris.

Under de fem år Kaj redigerat Morgonbris har hon lyckats i sina strävanden att ge tidningen en ny form, mera uttrycksfull och levande och anpassad efter tidens krav. Hon har generöst brukat sin konstnärsblick och sin rikedom på initiativ till att göra vår tidning vackrare och mera idéskapande. Den har också vunnit vänner långt utanför vårt parti.

När Kaj Andersson nu lämnar oss för att börja en annan anställning uttala vi vårt uppriktiga tack och önskar henne all lycka i hennes nya miljö.

I fortsättningen kommer Morgonbris att bevara och värna sin form och sin stil med iakttagande av de önskemål, som uttalades på Förbundskongressen. Intill dess förbundsstyrelsen samlas till årsmöte har V.U. träffat ett provisoriskt arrangemang för redigeringen. Sålunda har tillsatts ett redaktionsutskott på fyra personer, bestående av Alva Myrdal, Sonja Branting-Westerståhl, Eva Wigforss och Disa Västberg, och med förbundsordföranden som ansvarig utgivare. Det är vår livliga förhoppning att denna anordning skall mottagas med förtroende såväl hos förbundets medlemmar som tidningens övriga vänner. Morgonbris skall alltjämt leva och gå framåt!

DE SVENSKA BARNEN ÄRO FRUKTODLARNAS RÄDDNING

Näringsförhållandena har under de sista åren ägnats ett ofantligt livligt intresse i vårt land, och Morgonbris har flera gånger varit i tillfälle att ta upp ämnet.

Just nu sysselsätts sinna av den sista veckans propaganda för svensk frukt. Den svenska frukten får ligga och ruttna ner i mängder därför att den inte får någon avsättning. Vilket skämt i vårt solfattiga land. Det förefaller oss som om vi skulle ha så stora outnyttjade konsumentgrupper, att jätteskördar svensk frukt skulle kunna avyttras utan att en beskärning av importen på billig sydfrukt ens behövde tas upp till diskussion.

Ge frågan om skollunchen en puff framåt och fruktodlarna kunde genast se mot en ljusnande framtid. Hälso målet i skolan skulle måhända, som d:r Andrea Andréen-Svedberg här nedan framhåller, arbeta in som en folkvana att varje dag äta någon färsk frukt. Provinsialläkaren i Arjeplog, d:r Ejnar Wallquist undrar om man inte när man ansett vaktslagningen omkring den svenska frukten som ett viktigt intresse, kan sträcka sin godhet ännu längre, och förmedla till de vitaminfattiga norrländska barnen södra Sveriges överflöd.

D:R ANDREA ANDRÉEN-SVEDBERG: INGEN DAG UTAN FRUKT!

Det är — som bekant — den dagliga lilla dosen, som gör det. C-vitaminet, som finns i färsk frukt och färska bär och i grönsaker, framför allt om de ätas i rätt tillstånd, är oundgängligt för oss. Verklig brist på det leder till skörbjugg, men redan en viss knapphet i tillförseln kan troligen ge anledning till sådana obehag som huvudvärk, trötthet, oföretagsamhet, sömnbehov, hjärtklappning och smärtor i benen.

Våra förmåligaste C-vitaminkällor är citroner, apelsiner, tomater, hjortron, hallon och bland grönsaker sallad, vitkål. Men i mindre mängd ingår C-vitamin i de allra flesta frukt- och bärsorter. B-vitaminer finner vi i krusbär, meloner, grapefruit. Genom en regelbunden, daglig förtäring av de frukter eller bär, som finnas tillgängliga, alltefter årstiden säkrar man därför en tillräcklig tillförsel även om man håller sig till relativt vitaminfattiga sorter såsom äpplen, päron, körsbär, bananer eller än sämre vindruvor, plommon. Valet mellan dessa sorter inbördes beror ju på smak och pris; olika sorter ha också sina speciella fördelar. Äpplen t. ex. är utmärkt bra som gymnastik för tänderna, vindruvor — utan skal och kärnor — är lättsmälta för personer med ömtålig mage.

Det skulle vara en stor hälsovinst om vi kunde arbeta in som en folkvana att äta frukt till efterrätt vid dagens ena huvudmål; så där som man gör i Frankrike. Den skollunch, som vi nu drömmar om att få för alla våra barn, skulle kunna bli oss till god hjälp även ur denna synpunkt. Därigenom kunde vi dessutom gynna vår svenska fruktodling, eftersom vi finge en ökad konsumtion av frukt. Att däremot gynna svensk fruktindustri genom frukttullar vore ur hälso-synpunkt olyckligt.

På det viset bleve vi alltför beroende av goda och dåliga fruktår, vilket med vårt klimat vore synnerligen riskabelt. Det kan vara illa nog i ett sydligare land. I somras t. ex. kostade i hela Frankrike den billigaste frukt som fanns — plommon, reine claude — 1 kr. liter. Och man såg på det hela taget bara några få, dyra fruktsorter; sommaren var nämligen enastående kall och våt där nere. Nej, låt oss ha vår flotta fruktimport från all världen och låt oss odla mer frukt och plocka alla våra bär, vi behöver alltsammans.

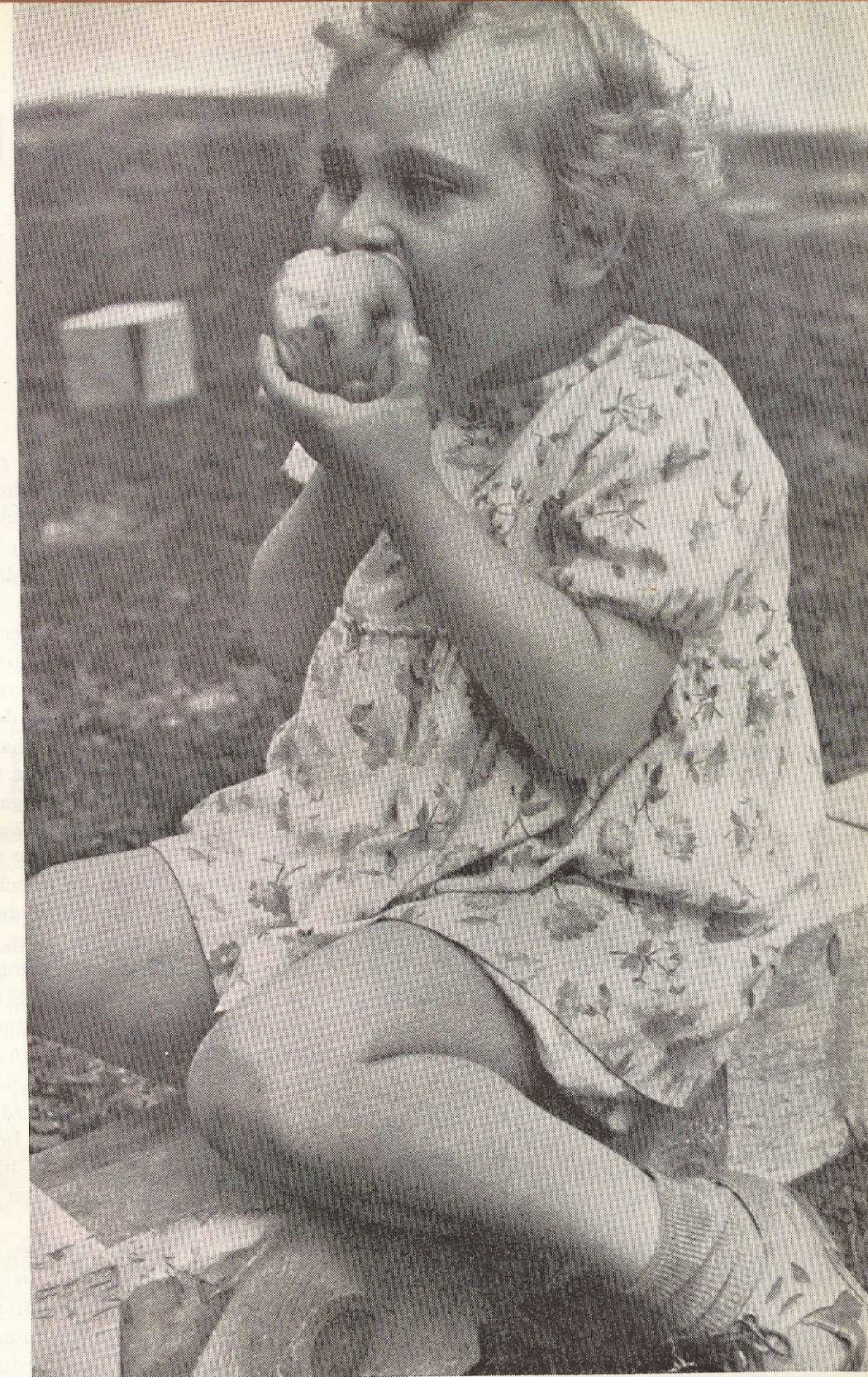

D:R EINAR WALLQUIST:

Välkommen med frukt till Lappland

Av tidningsnotiser att döma, är det svårt att finna avsättning för den svenska frukten. Man kanske härav kan draga den slutsatsen att fruktodlare och trädgårdsägare nedåt landet ligga på förråd, som icke kunna tillgodogöras och därför få skämmas bort. Det vore mycket beklagligt, då det här norrut finnas många barnmunnar, som med största begärlighet skulle konsumera denna frukt. Nu är det visserligen så, att lappmarksbarnen i vanliga fall icke äro några större avnämare av den varan, men det beror på att frukten i allmänna handeln givetvis ställer sig för dyrbar för vardagsbruk. Transporterna äro långa, och då man därtill redan tidigt på hösten måste tillgripa varmvagn för kylans skull, höja de stora frakterna priset väsentligt. Det är egentligen endast i de större samhällena, kyrkbyarna, som man har lätt tillgång på frukt. I utbyarna äro äpplen och päron en delikatess, som ej ofta får avnjutas. Det är skada. Barnen skulle i högsta grad behöva det tillskott av nyttiga ämnen, som den färska varan kunna giva dem. De bli häruppe lätt bleka, förlora matlusten, tröttna mot terminernas slut. Tänderna fara illa. Det blir allt sällsyntare för vart år med aldeles felfria tandgårdar i barnmunnarna. Ett äpple var dag skulle göra underverk. Det skulle i viss mån ersätta den brist på solljus, som vi alla lida av under de tyngsta vintermånaderna. Att ordna detta i vanliga fall är en framtidssak, som jag hoppas skall genomdrivas och bli verklighet. Vad nu detta årets osälda äpplen och päron beträffar, så låt dem hellre komma hit upp än att de skola förstöras under lagring till ingen nytta. Vi skola taga

emot dem med förtjusning. Det skall inte möta några svårigheter att få frukten distribuerad till skolorna häruppe. Varför skulle inte rödakorsföreningar och andra sociala institutioner här kunna ta ett behjärtansvärt initiativ. Arbetsstugor, diakoner, lärare, präster, läkare, sköterskor skola med största nöje taga hand om de sändningar, som komma nedifrån, fördela dem och övervaka användningen. Visserligen måste man räkna med rätt avsevärda transportkostnader, men skulle det ej gå att få en fraktlindring på järnvägarna för sådan frukt, åtminstone i samband med fruktpropagandan? Och vore det ej en lämplig verksamhet för landets många aktiva rödakorsföreningar att uppsamla och bekosta vidaretransport av frukt från södra Sverige till norrlandsbarnen. Någon inverkan på fruktens försäljning i övrigt kan det ej ha, då det i detta fall rör sig om konsumenter, som i vanliga fall högst obetydligt köpa frukt. Det rör sig däremot om barnen, som äro i största behov av den nyttiga frukten, och som skulle få en verklig hjälp till förbättring av sin hälsa. Fråga är om ej en åtgärd som denna skulle bana väg för ett snabbare realiserande av en organiserad fördelning av södra Sveriges frukt till de ensidigt närda och i allmänhet fattiga norrlandsbarnen. En sådan utveckling skulle komma alla fruktodlare till nytta för avsättningen i framtiden. Jag skulle önska att en dylik frukthjälp till våra barn i ödemarksskolorna och utbyarna bleve ett led i fruktpropagandan. De äro av ett gott material våra barn, och det är all anledning att hjälpa dem till en sund utveckling.

Intresse för den svenska frukten har inte endast södra Sverige, även lappmarksbarnen lider under svåra fruktbekymmer.

Färsk frukt var dag gör underverk
Hjälp barnen till en sund utveckling

DET RIKTIGA LIVET BLIR SPÄNNANDE ÄVENTYR

En intensiv agitation för riksdagsmannavalet pågår. De tre konkurrerande partierna försöker med tal och musik övertyga väljarna om fördelen att rösta med det ena eller det andra partiet.

Vilket idealsamhälle! utbrister den utsocknes besökaren. Medborgarna klädda i den idealdräkt, som sedan decennier förgäves lanserats för det manliga släktet, korta byxor, bara ben. Och medborgarinnorna — ja, det kan nu inte hjälpas, det kvinnliga släktet har redan över lag gått in för bekvämare plagg. Må det vara nog sagt, att de kvinnliga väljarna lätt och okonventionellt uppträder i solrygg.

Vilket av de tre partierna, som är mest värt att få väljarnas förtroende är omöjligt att räkna ut. Alla företrädare lika sympatiska program, åtminstone om man får tro partibeteckningarna, "Enighet och vänskap", "Glädje och ansvar" samt "Solidaritet". Att "Solidaritet" lyckas få majoritet beror väl bara på en slump. Eller är här kanske den gamla liberala tanken på personval det bärande?

Den här nyvalda riksdagen träder omedelbart i funktion, och dess första regeringshandling blir tillsättandet av hälsovårdsnämnd och gatunämnd.

Vad är det för riksdag, som sysslar med gatunämnd och hälsovårds-

nämnd? Nej, alldeles riktigt, det är ingen vanlig riksdag, vi har framför oss. Det är de folkvalda representanterna i den demokratiska lilleputtstaten Unga Örnars sommarläger.

I en tid, då diktaturländernas militärdrill även för den allra yngsta generationen ter sig som det eftersträvansvärt spännande i tillvaron, innebär Unga Örnars tillvaro en oskattbar tillgång. Hur skulle den, som tidigt lärt sig samarbete och tolerans senare kunna förfalla till klappjakt — andligt och bokstavligt — på oliktankande. I Örnarnas små sommarsamhället arbetar gruppen gemensamt, var och en är en kugge i samarbetet.

När örngrupperna 1930 bildades var det efter en motion i vårt ungdomsförbund, men sedan 1934 existerar Unga Örnar som en fristående opolitisk organisation.

— Vi vill samla arbetarklassens barn, som vanligen inte uppsugas av andra ungdomsorganisationer, förklarar Unga Örnars ledare, Hilding Sköld. Och det vi kan ge dem, som de inte får på annat håll, det är förståelsen för arbetarrörelsens betydelse och en starkare ansvarskänsla för vårt samhällsliv.

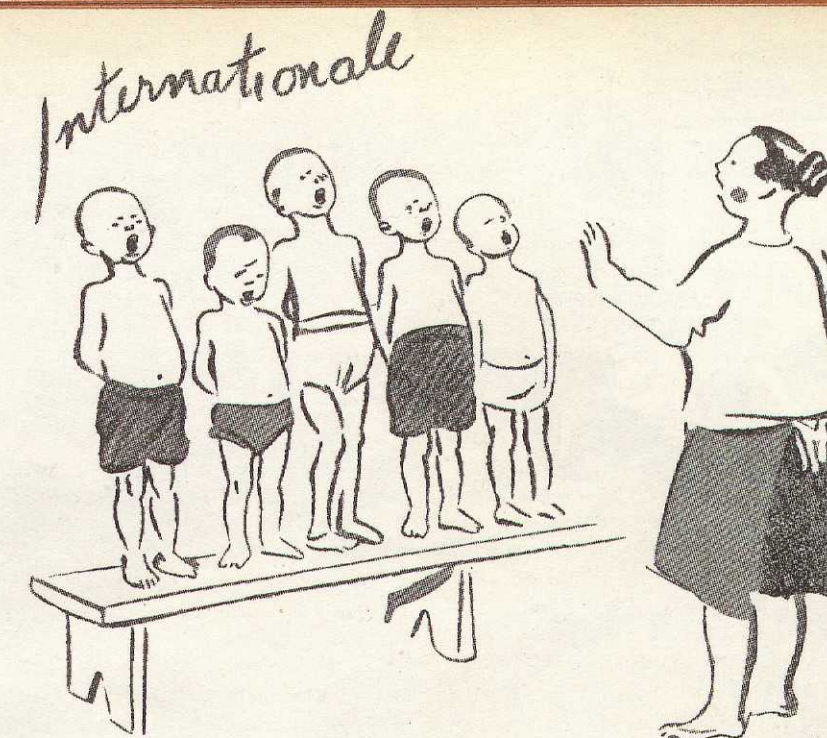
Omkring 5.000 medlemmar har organisationen. På ett 120-tal orter i lan-

det arbetar örngrupper. På vintrarna lär man sjukvård, språk, organisationskunskap, slöjd och idkar vintersport. Och sen — på somrarna. Då börjar livet på allvar. Då ordnas sommarlägren. Och när det har burit sig riktigt väl, så har man fått stå på huvudet i Ålands hav och vara med om en spännande ovädersnatt i Danmark, då brandsoldater och militär kommanderades ut för att rädda de små örnarna undan ovädersmakternas raseri. Ungdom och lust till äventyr hänger samman. Ut i skog och mark ställes kosan under hela sommaren. Vilket värde för en ungdom, som växer upp i motorismens tidevarv, att lära känna att vårt land inte bara är asfaltvägar utan öppna fält, vida skogar, sjöar och älvar.

En invändning får man vara beredd att möta, när det gäller ungdomsorganisationer. Det tar ju så mycken tid från skolarbetet.

Men bör inte skolan vara tacksam för en rörelse som lär barnen att kunskap om samhället inte behöver vara något tråkigt, som lägger grunden till det samhällsintresse, som tyvärr stundom saknas hos de äldre. Ibland kan man lätt och snabbt i lekens form lära, vad som i skolan förefallit svårt och tråkigt.

I våra storstäder förekommer numera inte samundervisning, varför det inte skadar att pojkar och flickor får träffa varandra som goda kamrater och dela ljust och lett i såväl arbete som lek. Unga Örnar är en opolitisk organisation, har vi redan fastslagit. Men som en röd tråd löper genom dess verksamhet den demokratiska tanken, den demokrati, som senare skall låta ungdomarna av i dag arbeta sida vid sida ute i livet.

Sådan den berömda engelske tecknaren Low ser undervisningen i de ryska skolorna.

POLITIK PÅ SKOLSCHEMAT

Diktaturländernas barn får rationell fostran till krig, men demokratierna vågar inte ens ge sin ungdom objektiv orientering i politiska ting.

Vagabonde, som aldrig tycks förtrottas att föra barnens och ofta även förnuftets talan, har tagit till orda i ett brännbart ämne: barnen bör få en grundlig politisk orientering innan de lämnar skolan.

Politiken ska väl hållas utanför skolorna! skriver hon. Ja, naturligtvis om man med politik menar politisk propaganda. Men varför annars? Vad en politiker eller ett politiskt parti, med inflytande i sitt land, anser i den ena eller andra frågan kan i saklig synpunkt vara ohållbart, men ändå förtjäna uppmärksamhet, efter respektive åsikter är opinionsbildande. En saklig utredning om det politiska läget för ögonblicket ute i världen måste vara av stort intresse och till stor vägledning för dagens ungdom, som till skillnad från sina föräldrar i motsvarande ålder inte vill stå utanför. Morgonbris har funnit frågan värd beaktande och har låtit den gå vidare. Objektiv undervisning bör ges barnen i skolorna också i politiska ting, säger fru Signe Höjer. Vi önskar inte, att de skall delta i partipolitiken förrän de är mogna härför och har bildat sig en egen uppfattning. Det hör till själva demokratiens väsen, att barnen skall

få utvecklas till självständigt tänkande människor. Vi vill sannerligen inte låta våra barn enrolleras i politiska organisationer, som man gör i Italien, Tyskland och Ryssland. Smäfläckorna i tyska skolor får öva sig i välskrivning genom att sida upp och sida ner skriva satser, som "Hitler är vår räddare". Den tyska gymnasiungdomen får före sin studentexamen plugga Hitlers "Min kamp" med de många redan så kända satserna, t. ex. om uppfostran: "Vi måste börja med barnet. Vi måste hos den minsta pojke inpränta den glödande bönen: Allsmäktige gud, välsigna våra vapen." Detta är rationell fostran till krig. I ryska skolor övar man "Internationalen" med barnen t. o. m. i småskolorna. Men samtidigt har man — intill senaste året — lärt barnen att bli ovänligt inställda mot alla länder, som inte infört Sovjets system. En internationalism, som förefaller underlig. Hos oss i Sverige och i Norden tro vi oss ha kommit längre framåt i utveckling. Vi ha mellan våra länder sedan ett par hundra år praktiserat den mellanstatliga rättsordningens principer, som vi hoppas så småningom skall gå

(Forts. å sid. 22.)

Fritidens organisation är ett problem, som dykt upp i vår moderna tid. Och i åldern tolv till femton år, då man sjuder av energi och verksamhetslust, måste man få utlopp för överflödskraften, det gäller bara att länka in den på rätta banor. Här i Örnarnas sommarläger träffas pojkar och flickor från hela landet som goda kamrater och dela ljust och lett under glada sommarkvar

Det finns en gammal sociolog — Brunhes — som formulerat ovan citerade "lag för stadssamhällets växt". Skall han bli sannspådd? De två första stadierna — växternas och djurens utrotande — ha vi redan tillryggalagt och vi är ett gott stycke in i det tredje: barnens förintande.

Men människan står inte maktlös inför naturen. Likaväl som vi kan återinpassa växternas värld i den moderna stadsbilden, likaväl kan vi där skapa en miljö, som ger barnen livsutrymme. Det fordrar i bägge fallen medvetna ansträngningar och klok politik.

Storbarnkamrarna är barnens fridlysta område, i framtiden allt nödvändigare för städernas barn. Ansvaret för att göra dem så soliga, sunda och glada som möjligt börjar äntligen bli en allmän angelägenhet. Det är en av programpunkterna i den realistiska reformpolitik, som unga människor allt ivrigare sluter sig till.

I år är ett märkesår för denna barnkamruppfostran i Sverige. För jämnt hundra år sedan togs första steget att öppna "småbarnsskolor". "Småbarnsskolesällskapet", hade hämtat sina idéer från England, där ju industrialismen hade gått mycket längre och hårdare fram än hos oss och där därför omtanken om barnens öde också vaknat så mycket förr.

Nu har hundra år förflutit, men hur långt har vi hunnit? Sverige är snart ensamt bland kulturländerna om att inte ge offentligt understöd åt denna verksamhet. I en hel del andra länder sörjer staten helt och hållet för denna gemensamhetsfostran av barnen i förskoleåldern, liksom den betalar för folkskolan; småbarnsskolor eller kindergarden är inordnade i det allmänna skolväsendet och öppna för alla, givetvis dock utan något skoltvång. Så är förhållandet i Frankrike och Amerika. I andra länder ges åtminstone statsunderstöd till enskilda och kommunala barnkammare, ofta efter bestämda regler, t. ex. i England med hälften av kostnaderna, i Finland med en

Storbarnkammaren hundra år

»Först skola växterna försvinna, sedan djuren, därefter barnen och till slut kvinnorna.»

tredjedel och i Danmark med ett belopp, som nu ungefär motsvarar en fjärdedel av utgifterna. Där finns en fingerisning om hur 100-årsminnet borde markeras — ett 100-årsminne som för den som sett våra fattiga barnkrubbor annars ter sig hart när otroligt.

Men det är inte bara understöd och frikostigare utrustning som behövs. Det sociala ansvaret har även andra sidor. 100 år har gått och ännu finns knappast någon som helst garanti, att de institutioner, som säger sig tjäna barnen, verkligen också tjänar deras bästa. Ingen offentlig kontroll eller inspektion existerar. En summarisk hygienisk kontroll erhålles sannolikt genom hälsovårdsnämndernas försorg. Men så länge ej vanvård av barnen direkt förekommer, finns intet hinder för vem som helst att ta emot barn för dagvård. För våra barnhem infördes koncessionstvång för några år sedan, och vi begär nu även för barnkrubbor, barnträdgårdar etc. en offentlig garanti, att de skall fylla vissa hygieniska och pedagogiska minimikrav. Men utöver denna enbart negativa kontroll måste vi kräva något annat och mera: hygienisk och pedagogisk inspektion, som svarar för att barnens vård och fostran inte bara är ofarlig utan att den är ändamålsenlig. De 100 åren är även här en påminnelse om svåra församlingar från det offentliga sida. Varför skulle icke kvinnoklubbarna ge utvecklingen den stöt framåt, som låte oss sätta märke för ett nytt minnesår? Varför icke undersöka det lokala behovet, inventera vad som göres och sedan motionera — outtröttligt motionera.

När intet understöd ges åt storbarnkamrarna — de är dock redan ett par hundra i vårt land och tar hand om 6- till 7.000 barn — och ingen inspektion bekymrar sig om dem, kan det inte heller förvåna, att utbildningen av personal sker utanför det offentliga ansvarets intressesfär. Det har även visat sig, att något statligt initiativ för att

lösa denna utbildningsfråga icke för långa tider framåt är att på räkna. De privata seminarier, som nu består, begär emellertid själva att åtminstone bli ställda under sakkunnig inspektion.

Det privata initiativet måste därför även i fortsättningen ensamt utnyttjas för att utbilda de fostrarinnor, som skall ta hand om barnen. Och att påverka utbildningen, är den enda framkomliga vägen, om man önskar ge så mycket som möjligt av livsbefrämjande fostringsimpulser till alla olika sorters storbarnkammare. Stora krav ställes på den utbildningen genom alla de nya möjligheter, som medicinen och psykologien ger oss att tillvarata barnens hälsa, att skydda dem från smitta, att ge dem hälsokost och friskluft, att gjuta självförtroende och lekglädje in i deras dagliga liv, att förskona dem från hämningar, förtryck och komplex; kort sagt: att få dem att blomma upp både fysiskt och psykiskt.

Alva MYRDAL

FÖRÄLDRAR PÅ SKOLBÄNKEN

Ja, det är alldeles sant. Barnträdgårdsseminariet har även tagit föräldruppfostran på sitt program. Det upplyste fru Alva Myrdal om i anledning av Socialpedagogiska seminariets öppnande. Som våra läsare minns, hade vi tillfälle att i extratidningen Den nya familjen, som kvinnoförbundet utgav förra sommaren, sysselsätta oss med utbildningen av barnträdgårdslärarinnor, vilken då helt omhändertogs av privatpersoner eller religiösa organisationer. Sedan dess har ett nytt moment tillkommit i utbildningen, i det även kooperationen börjat göra sin insats genom Socialpedagogiska seminariet i Stockholm. Detta är organiserat och utrustat genom HSB:s försorg och drives i anslutning till dess omfattande lekstugeverksamhet: barnkamrarna i eller vid bostadshusen med nära anknytning till hemmen. Och det är alldeles som det skall vara att man där finner både den ena och den andra nyheten.

För att gå i rätt ordning så börjar inte seminariet med föräldrarna utan med de unga blivande lärarinnorna, vilkas undervisning spänner över många olika ämnen, då den skall hålla i sikte alla barnens behov, både av kroppslig och själslig utveckling. Och denna undervisning sker i moderna, nybyggda lokaler på Kungsklippan — föreläsning- och arbetsalor, bibliotek, matsal, vardagsrum och elevrum. Allt som teoretiskt kan läras om barn läras, i barnavård, modern psykologi och pedagogik. Eleverna lär sig använda rytmen med dess värde för både den fysiska och psykiska hälsan, de lär sig smittbekämpande, och de får en grundlig social orientering. De slöjdar, modellerar och målar, de syr barnkläder och tillverkar leksaker. De övar sig i språkbehandling och mötesteknik, och de lär sig laga rationell hälsokost för småbarn. Efter ett halvår av dylik teoretisk undervisning rycker eleverna ut till praktisk tjänstgöring ett annat halvår på lekstugorna. För att inte förtrycka något i den miljön, som ju skall vara tillrättalagd för barnens bästa, får endast ett par elever gå på varje lekstuga och ombyte endast ske med månaders mellanrum. Undervisningen vinner även på, att de får följa lekstugans arbete genom hela dagen, se barnen i både lek och sömn, både ute och vid måltiderna och inte endast vid några isolerade "Barnträdgårdstimmar". Under det praktiska arbetet fullfölja de individuella observations- och arbetsuppgifter, som gemensamt diskuteras vid seminarieövningar varje vecka. Två gånger upprepas denna växling mellan teori och praktik, ty kursen är tvåårig.

Den kontakt med hemmen, som varit typisk för lekstugeverksamheten och som betingas av att denna just är en föräldrarnas kooperativa angelägenhet och ingen social välgörenhetsinstitution, skall vara ett huvudprogram även för seminariets arbete. Föräldrastudiecirklar och utbildning av särskilda ledare för dessa är därför en verksamhetsform, som ligger seminariet varmt om hjärtat, och som startas nästa år. Det är inte bara de vikarierande mödrarna, som behöver fullkomligas i sin fostrargärning — även de "riktiga" mödrarna och fäderna begär att bli delaktiga av den kunskap i barnavård och barnuppfostran, som finns att få. Detta har seminariets styrelse tagit fasta på. Inom styrelsen återfinns vi för övrigt Alva Myrdal, Eva Wigforss, Signe Höjer, Sven Wallander, Alf Johansson och Arla Setterberg. Seminariets inspektör är borgarrådet Larsson.

Det är säkert ett gott tecken för utvecklingen på hela detta område, samtidigt som det präglar själva seminariet med en stämning av kamratlighet och frejdigt initiativ, att här som ledare och lärare kommit att stå unga människor. Vi kan av dessa hoppas, att de inte bara som experter skall vara i kontakt med det sundaste och bästa av allt det nya, utan att de också med entusiasm skall röja nya vägar för förståelsen av barnen.

Som färdigutbildade barnträdgårdslärarinnor gå eleverna ut för att upptäcka barnen. På den punkten finns nämligen ännu många nya rön att göra anser Socialpedagogiska seminariets studierektor. Men dessförinnan har eleverna bibringats det vetande, en barnträdgårdslärarinna måste ha, i de soliga, ljusa skolsalar, som bilderna här ge oss en liten föreställning om.

YRKET, SOM MAN INTE STANNAR I

Varje månad kommer Morgonbris att införa en liten intervju med en kvinnlig yrkesutövare. Vi gör inte anspråk på att belysa hela den ifrågavarande arbetskårens förhållanden. Men med utgångspunkt från en enskild individ och dennas sätt att disponera sin tid och sina pengar, tro vi att vi skall få fram ganska roande och intressanta uppgifter. Eftersom hembiträderna blivit föremål för en utredning, som utförligt refereras på annat ställe i detta nummer, låter vi fröken Karin Pettersson få ordet först. Hon har anställning hos familjen Walberg, som består av tre vuxna personer, och är bosatt i Stockholm.

Varje morgon klockan sju går Karin utför trappan till förstadvillan och hämtar dagstidningarna ur postlådan, som enligt seden i villasamhällena hänger på grindstolpen.

Under tiden har tevattnet kokat upp, och med den prydligt dukade brickan och de färska tidningarna försvinner hon upp i de övre regionerna, där sovrummen ligger. Egentligen heter Karin fröken Pettersson, men ingen kallar henne så. Det händer att familjens vänner och t. o. m. tillfälliga besökande säger Karin, några kallar henne "fröken" men då ser Karin nästan smått generad ut. För eftersom hon bara är sjutton år finner hon ingenting besynnerligt i att man kallar henne vid förnamn. Hon kommer från Småland, och hade när hon tillträdde sin plats ingen utbildning. Hon är läraktig och tjänstvillig, och även om hon står främmande för så kallad finare matlagning, så anser familjen henne vara en skatt. Frun i huset sköter nämligen ett yrke i staden, och när familjen klockan halv sex samlas i hemmet står middagsbordet dukat, och innan Karin drager sig tillbaka för dagen, kan det hända att hon trollar fram en tebricka med nybakat bröd.

— För det är klart att jag bakar, när jag ser att det behövs, utan att någon säger det till mig. Det är förresten roligt att prova ut nya kaksorter. Över huvud taget får jag arbeta ganska självständigt. Jag har en bestämd hushållskassa och för bok över alla utgifter. — Jag har femtio kronor i månaden i lön. Det fick jag med detsamma jag kom hit, och så har jag eget rum, mat, tvätt och tjugofem kronor under semestern i kostpengar. Semestern tillbringar jag hemma i Småland. Det blir aderton dagar på sommaren.

I skatt betalar jag sammanlagt ungefär 35 kr. om året.

— Försäkringar?

— Ja, jag har en livförsäkring på 1.000 kronor. Jag betalar 5:80 i kvartalet i premier. Någon förening är jag inte med i. Inte av något slag. Visst borde jag vara med i Hembiträdesföreningen. Det säger fru Walberg också till mig, hon vill betala avgiften — 75 öre i månaden — om jag går med, men det har aldrig blivit av.

Vad kan Karin ge ut i månaden för nöjen? Teater går hon inte på, men på bio någon gång. Hur mycket det kan kosta är svårt att säga. Ibland blir hon bjuden av någon uppvaktande kavaljer. Men tre eller fyra kronor går spårvägs- och busspengar till varje månad. Dans är hon inte särskilt intresserad av. Det får räcka med den lilla dansbanan, som idrottsföreningen står för under sommarlördagskvällarna. Det brukar inte kosta mycket.

— Läsning? — Nej, dit går inte ett öre. Böcker är inte Karins starka sida. Märkvärdigt nog inte heller veckotidningar.

— Någon av dagstidningarna brukar jag däremot läsa ganska noga. Nej, det är ingenting speciellt, som jag läser där. Jag börjar på första sidan och bläddrar sedan genom den.

— Jag tycker mest om att sticka eller sy på min fritid. Det är därför jag inte läser så mycket. Jag brukar sticka vantar till mina småsyskon. Det blir bra för min mamma, och mig kostar det inte mycket mer än litet tid.

— Kläder, dem köper jag färdiga. Det är lätt att räkna ut vad jag ger ut på dem, hela min avlöning, med undantag av de få andra utgifter jag har. Läkarvård har jag ännu ej behövt kosta på mig. Det har frun betalt.

— Ämnar ni utbilda er vidare för ert yrke?

— Nej, jag gifter mig nog. Och Karin ler över hela sitt godlynta rödblommiga ansikte.

VI ÖNSKA BYTA YRKE, FORKLARA $\frac{2}{5}$ AV HEMBITRÄDENA

På detta kan man möjligen finna en förklaring i Socialstyrelsens utredning om förhållandena inom det husliga arbetets område, som nu föreligger färdig. Denna kommer att följas av de förslag som en särskild kommitté utarbetat. Dessa förslag delas upp i 2 avdelningar. Den första kommer i nöst och gäller utbildningsfrågan. Andra avdelningen kommer nästa år och gäller arbetsförhållandena.

På ett utförligt frågeformulär som Socialstyrelsen utsände 1934 ha närmare 5.000 svar från husmödrar och hembiträden inkommit. En del av uppgifterna från såväl husmödrar som hembiträden ha införskaffats genom de offentliga arbetsförmedlingarna, en annan genom husmödrarnas riksorganisation och hembiträdenas egna organisationer. Husmödrarna i denna senare grupp representera en genomsnittligt högre social standard, med större våningar, färre familjemedlemmar än de genomsnittliga hushållen och deras hembiträden äro följaktligen bättre avlönade och ha större fritid och andra förmåner. Dessutom omfattar materialet uteslutande större städer och samhällen, där förhållandena äro bättre än på rena landsbygden. Den bild av de anställdas förhållanden, som utredningen ger, har därför blivit alltför gynnsam. I en särskild enquête har man tillfrågat en grupp institutioner och s. k. sakkunniga (offentliga och privata arbetsförmedlingsanstalter, husmoderföreningar, skolkökslärarinnor, yrkesskolor o. s. v.) och erhållit något mer än 300 svar. Husligt arbete räknas som ett av de äldsta, av vilket människor förtjänat sitt bröd. Trots alla förändringar inom samhällets struktur torde alltså flera kvinnor vara sysselsatta inom det husliga arbetet än inom något annat slag av lönearbete. Det stora antalet anställda inom detta fack bevisar dock ej, att yrket är populärt. Tvärtom se vi nu, att många önska byta yrke och att missnöjet bland de anställda är stort. Det vanligaste klagomålet gäller den långa arbetstiden och de oreglerade arbetsförhållandena.

Givetvis har det varit svårt att få exakta uppgifter. Omdömena bli lätt subjektivt färgade. När man skall beräkna hur ofta arbete förekommer utöver det regelmässiga, hur dags arbetet för dagen "i allmänhet" slutar, kan man räkna högt eller lågt. Och när man frågar, om hembiträdet äger rätt att förfoga över sin lediga tid, så beror det på vad den husmor som svarat menar med "förfoga". En del kanske anse, att hembiträdet för-

ken fritt få disponera sin tid, sedan arbetet för dagen är slut. Redan att behöva be om lov för att få gå ut om kvällarna utgör ett tvång, som de måste ha svårt att finna sig i, helst om de måste redogöra för vart de ämna gå och lova att vara hemma på bestämt klockslag. Mindre vanligt tycks det vara, att de över huvud taget ej få gå ut om kvällarna, men det förekommer:

10—14 TIMMARS ARBETSDAG

I allmänhet samstämma uppgifterna om att arbetstiden börjar kl. 7 å 8 på morgonen. Med ledning av svaren på frågan när det regelmässiga arbetet för dagen slutar, har man räknat ut en slags bruttoarbetsdag (en dag utan särskild ledighet) och kommit till en siffra av enligt husmödrarnas uppgift 12 timmar, enligt personaluppgifterna $12\frac{1}{2}$ timmar. En kortare arbetsdag ha i regel de hembiträden som ej bo hos arbetsgivaren. En arbetstid av 13—14 timmar eller mera ha enligt husmödrarnas uppgifter $\frac{1}{5}$, enligt personalens uppgifter $\frac{2}{5}$ av de anställda. Husmödrarna hålla å sin sida före, att i denna tid ingå en del arbetspauser, medan hembiträdena framhålla, att de vanligen ej äro lediga, sedan arbetet för dagen avslutats.

ARBETSVECKAN FRÅN 77 TILL EJ MINDRE ÄN 94 TIMMAR

En genomsnittlig arbetsvecka skulle enligt arbetsgivaruppgifterna bli 77 timmar, enligt personaluppgifterna något över 83 timmar. Femtedelen av hembiträdena skulle enligt personaluppgifterna arbeta 85—89 timmar och sjätte delen 90—94 timmar.

Både husmödrar och anställda förklara samstämmigt att arbete utöver det regelmässiga förekommer i mer eller mindre utsträckning, vid bjudningar o. s. v. Endast några få procent skulle enligt husmödrarna vara helt befriade från sådant arbete, $\frac{1}{8}$ av hembiträdena förklara dock, att de ej behöva utföra dylikt. Hembiträdena i mindre våningar, i hushåll med flera familjemedlemmar, liksom över huvud taget de lägre avlönade ha längre arbetstid.

REGLERAD FRITID — ELLER BE OM LOV ATT FÅ GÅ UT

Det vanligaste bland de klagomål, som hembiträdena framföra, jämte den långa arbetsdagen är att de ej som i andra yr-

ken fritt få disponera sin tid, sedan arbetet för dagen är slut. Redan att behöva be om lov för att få gå ut om kvällarna utgör ett tvång, som de måste ha svårt att finna sig i, helst om de måste redogöra för vart de ämna gå och lova att vara hemma på bestämt klockslag. Mindre vanligt tycks det vara, att de över huvud taget ej få gå ut om kvällarna, men det förekommer:

»Såsom husa i denna familj kan jag aldrig känna mig fri. Natt och dag har jag telefon att passa. Eftersom det är läkarfamilj, blir man ofta störd om nätterna. Någon sjuksyster finnes här ej. Har även städning av 10 rum och 3 barn i åldern 10—5 år att sköta. Frun är för det mesta upptagen av föreningsarbete och sällan hemma.»

»Jag skulle gärna vilja gå på kvällskurser, men blir aldrig fri om kvällarna, för jag måste göra i ordning te vid niotiden.»

Att på sina håll båda parter anse det självklart, att hembiträdets arbetskraft utan inskränkning disponeras av arbetsgivaren framgår av ett enquêtesvar från en folkhögskolerektor i Småland:

»Ätminstone i dessa trakter ha hembiträdena sällan eller aldrig fritid på dagen. Någon gång kunna de få gå ut och dansa en lördagskväll eller någon kväll träffas hos en kamrat på kaffe. Inte bara från arbetsgivarens utan också från deras egen sida tycks det vara självklart, att all hembiträdets kraft tillhör den förstnämnde.»

Trots att dylika förhållanden ännu existera, kan man säga, att utvecklingen under senare år gått mot mera reglerade förhållanden. Kraven från de anställdas sida att liksom kvinnor i andra yrken kunna delta i föreningsliv, studiarbete, nöjesliv o. s. v. har man i viss mån måst tillmötesgå.

Husmödrar med eget förvärvsarbete tyckas vara de första att tillämpa bestämda fritider för sina hembiträden.

Av formulärens svar om regelmässig fritid framgår att den angivna ledigheten icke är bestämd genom formlig överenskommelse utan endast i vanliga fall beviljas av arbetsgivaren. Att denna skillnad känns förstås var och en.

Helt i avsaknad av regelmässig ledighet äro bland de hembiträden, om vilka husmödrarna lämnat uppgift, inemot en femtedel och bland de biträden som själva insänt uppgifter omkring en tredjedel. Enligt de uppgifter som införskaffats genom hembiträdesorganisationerna skulle 36,6 procent sakna regelbunden ledighet, 38,5 procent ha både söndags- och vardagsledighet, 11 procent

endast vardagsledighet och 14 procent endast söndagsledighet.

Ledigheten kombineras på ett otal olika sätt och börjar vid olika klockslag. Rätt allmänt tycks vara, att hembiträden äro lediga på söndagseftermiddagarna. I landsorten ha de anställda mestadels fritt varje söndagseftermiddag, men en del ha ledigt endast var tredje eller fjärde söndag, men då hela dagen. I Stockholm tycks det vara vanligt att hembiträden ha ledigt varannan söndag (från en tidpunkt mellan kl. 11—2) i många fall en vardagseftermiddag. De flesta hembiträden, som ha vardagsledighet, ha en dag i veckan från något klockslag mellan 2 och 5.

BESTÄMD ARBETS- OCH FRITID MÅSTE INFÖRAS SNARAST

En reglering av arbetstid och fritid är nödvändig om man vill att de unga kvinnorna skola vara villiga att ägna sig åt detta yrke. Av dem som förklarar sig önska övergå till annat yrke ha de allra flesta angivit som skäl den långa arbetstiden och den obestämda fritiden. Bland de yrkesutbildade är avogheten mot yrket minst lika stor som bland dem som sakna särskild utbildning. Mycket få ange lönens otillräcklighet som skäl, de tillhöra då den lägsta lönegruppen. De bättre avlönade hänvisa i en del fall till yrkets ringa anseende.

»Jag önskar ett annat yrke, därför att inget annat arbete är belagt med ett sådant tvång som det husliga arbetet, och ett hembitråde blir för det mesta illa bemött överallt.» — »Jag önskar restaurantarbete, det blir mera bestämt på alla sätt än i ett privathem.» — »Jag skulle helst vilja ägna mig åt sömnad, emedan jag då fritt kan få disponera min fritid. Jag önskar, att då arbetet är slut för dagen, man finge själv disponera resten av tiden och inte som nu är fallet vara tvungen att vara tillstädes, om det skulle behövas något.»

En arbetsförmedlingsföreståndare skriver:

»Det måste framhållas att intet vinnes, om ej jämsides med yrkesutbildningen hembiträdens krav på en bättre och mera begränsad arbetstid tillgodoses. Det synes varken vara olust för arbetet eller lönevillkoren som verka avskräckande, utan enbart den i jämförelse med varje annat yrke betydligt längre arbetstiden.»

SEMESTER MED KOSTPENGAR ÄR MYCKET SÄLLSYNT

Semester, d. v. s. ledighet med full lön, tycks numera tillämpas i flertalet fall. Enligt husmödrarnas uppgifter åtnjuta $\frac{1}{6}$, enligt hembiträdenas drygt hälften denna förmån. Tiden varierar mellan en

vecka och en månad. Semesterns längd påverkas av anställningstidens längd och hembiträdets ålder. Semester är vanligare i Stockholm, Göteborg och Malmö än i övriga större städer och i dessa i sin tur vanligare än på mindre orter. Av dem som ha semester ha endast drygt hälften kostpengar.

STÖRRE FAMILJER LÄGRE LÖNER

Kontantlönen växlar i hög grad på olika orter, för olika grupper och för olika åldrar. För yngre hembiträden, särskilt på mindre orter, utgör den kontanta lönen ofta endast 15 à 20 kronor, medan exempelvis yrkesskickliga kokerskor kunna nå upp till en lön av 100 kronor och mera.

Man kan, om man tillåter sig en viss förenkling, framställa resultatet av undersökningen på följande sätt. I de största städerna har en ensamjungfru en lön mellan 40—60 kronor, en kokerska 60—80 kr., en husjungfru 35—65 kr., en barnsköterska 32—65 kr. På övriga orter har en ensamjungfru 25—50 kr., en kokerska 40—60 kr., en husjungfru 30—50 kr., en barnsköterska 25—50 kr. Genomsnittslönerna för hela landet torde, som vi nämnde, ligga betydligt lägre. Hembiträden med egen hyrd bostad erhålla i storstäderna cirka 20 kronor högre lön än den genomsnittliga under det att de på övriga orter ej erhålla någon hyresersättning.

Någon skillnad i lön för hemanställda med särskild utbildning kan man ej påvisa med undantag för barnsköterskorna. Som vi nämnde, kan man ur uppgifterna utläsa, att hembiträden i mindre våningar ha lägre lön. I hushåll på endast 1—2 personer ha de anställda högre lön än i större familjer. Hushåll med barn betala lägre lön (vanligen ha de yngre hembiträden) än hushåll utan barn. Med andra ord, välbärgade hushåll betala högre löner, men ha givetvis proportionsvis flera anställda med längre tid i yrket och med större kvalifikationer.

BO I DET MODERNA BYGGNADSSÄTTETS MISSFOSTER

Enligt personalens uppgifter bo 11 procent av de anställda hos anhöriga medan knappt 4 procent hyra egen bostad (arbetsgivarnas siffror äro 6 och 2 procent). Flertalet av dem som bo hos arbetsgivarna ha eget rum. $\frac{1}{6}$ uppges ha delat rum och endast en mindre del hade sov-

plats i kök. Då de som få bo i kök äro särskilt talrikt företrädda på de mindre orterna måste man åter påminna om att undersökningen ej alls berör landsbygden och omfattar relativt få svar från de mindre orterna.

Beträffande arten av bostad tycks en stor förbättring ha ägt rum mot ljusare, snyggare och bättre möblerade rum. Men att mycket återstår framgår av en del uttalanden.

»Det kanske bör meddelas att mitt rum saknar eldstad. Värmen skall komma från köket, men där får ingen eldning förekomma efter klockan 4, så till natten blir det kallt. Ej heller hållas sängkläder och sänglinne i det skick som vore önskvärt.»

Hembiträdena uttala ofta en önskan om egen bostad. Motiveringen är nästan alltid ett krav på ökad självständighet.

»Min önskan är att hembiträdets bostad förläggas utom arbetsplatsen, så man finge vara ifred efter arbetstidens slut.» — »Skall hyra egen bostad och söka extra arbete för att mera kunna råda mig själv.»

En husmoder skriver däremot:

»Hembiträdet bör ha eget rum i den familj, där hon är anställd, dit hon efter dagens arbete med trevnad kan draga sig tillbaka. Det alltmera förekommande bruket, att hembiträdet har sin bostad utom arbetsplatsen, bidrar att i hög grad göra arbetet operonligt, och många äro de obehag, som blivit en följd därav.»

En annan husmor däremot:

»För att socialt höja yrket bör enligt min åsikt hembiträdet liksom de flesta andra yrkesutövare ha sin bostad utom arbetsplatsen.» Mot köksalkover, som i synnerhet förekomma i Stockholm, reageras bestämt.

»Jag ber på det bestämdaste få uttala min protest med de s. k. alkoverna i de moderna bostadslägenheterna. Oftast i kombination med ytterligt små kök måste de anses i högsta grad olämpliga, ohygieniska och människoovärdiga. Endast lagstiftning kan avskaffa dessa det moderna byggnadssättets missfoster.» — — —

UPPSÄGNINGSTID VANLIG I SMÅSTÄDER

Betydligt mer än hälften av husmödrarna uppge sig ha överenskommit med sina hembiträden om uppsägningstid, medan endast en fjärdedel av hembiträdena säga sig ha gjort särskild överenskommelse härom. Ofta uppger man sig iakttaga viss uppsägningstid, fastän överenskommelse ej träffats. Tiden för uppsägningen varierar mellan en vecka och två månader. En uppsägningstid av två veckor är relativt vanlig för ensamjungfrur och yngre hembiträden. Uppsägningstid tycks oftare tillämpas i mindre städer än i de större.

HEMBITRÄDENA SAKNAR OFTA SÄRSKILD UTBILDNING

Endast 11 å 12 procent av hembiträdena ha särskild utbildning i yrkesskolor, folkhögskolor, lanthushållsskolor, husmoderskurser, barnavårdskurser o. s. v. Vanligen räknas dock en lång arbetstid inom yrket som minst lika kvalificerande som en särskild utbildning. Utbildning är vanligare i de större städerna än i de mindre, vilket givetvis beror på att de mera kvalificerade söka sig till städerna. Bättre yrkesutbildning är ett av de vanligaste önskemål som uttalas.

»Flickor, som komma från verkligt fattiga hem och som där ej fått åtnjuta någon huslig utbildning, borde genom statens och kommunens hjälp få tillfälle att gratis lära sig husligt arbete, då det annars är svårt för dem att få plats som hembiträden.» — »Lyckligt vore, att alla hembiträden eller blivande sådana bereddes tillfälle att genomgå kurser i matlagning och hemvård i övrigt och därigenom bibringades ökat intresse för detta arbete. Det stärker även ett hembiträdes självkänsla att få ett betyg från genomgången kurs.»

ONT OM KVALIFICERADE H E M B I T R Ä D E N

I Stockholm och Göteborg har tillgången på hembiträden varit otillräcklig under hela perioden 1929—1935.

Under depressionen 1932—33 steg de platssökandes antal något för att därefter åter sjunka. På övriga orter har det under depressionstiden överallt funnits betydligt fler sökande än lediga platser, för att under de sista åren minska. 1935 är det endast i norra Sverige som ett större överskott av arbetsökande finnes, under det att i storstäderna bristen på sökande blivit betydande.

HEMBITRÄDENAS YRKE ETT GENOMGÅNGSYRKE

De allra flesta hembiträden ha en ålder mellan 20 och 30 år. Under 25 år äro drygt $\frac{3}{5}$ och under 20 år $\frac{1}{5}$. Medelåldern är högre i de större städerna än på övriga orter. De unga flickorna få sin första plats i närheten av sin hembygd för att sedan söka sig till de större städerna.

Det kan vara av intresse att i detta sammanhang påpeka att av alla ogifta kvinnor mellan 20 och 30 år äro 23,4 procent hembiträden. Yrket är överhuvud taget det vanligaste kvinnliga yrket. Siffran visar vilken stor del av alla kvinnor i landet som äro eller under någon period

av sitt liv varit hembiträden av ett eller annat slag.

T Ä T A P L A T S O M B Y T E N

Under de senare åren har hembiträdesfrågan i de flesta mera industrialiserade länder växt ut till ett socialt problem, som blivit föremål för allt större uppmärksamhet från såväl enskilda som offentliga institutioner. Rekryteringen har blivit svårare allt eftersom kvinnorna fått tillgång till andra yrken. De gamla patriarkaliska förhållandena ha upplösts, men någon sociallagstiftning, jämförlig med den inom andra yrken, har icke trätt i stället. Försök ha i många länder gjorts att genom lagstiftning reglera förhållandena. I Schweiz har man försökt införa en sorts normalkontrakt. I vissa länder, Polen, Danmark, Österrike, har en laglig uppsägningstid av i allmänhet 14 dagar fastställts. I åtskilliga länder tillämpas sedvanemässigt i allmänhet en kortare eller längre uppsägningstid, i Frankrike åtta dagar, i Norge fjorton dagar, i England en månad. Då anställningen upphör, ha hembiträdena i allmänhet rätt att erhålla ett intyg av arbetsgivaren rörande sin tjänstgöring. Enligt nyare lagstiftning bör detta intyg, därest den anställda så önskar, innehålla uppgift endast om tjänstgöringstidens längd och arbetets art utan något som helst omdöme om det sätt varpå vederbörande fullgjort sin arbetskyldighet.

I Schweiz antogs 1920 en lag som bestämde vilotiden pr natt till minst 9 timmar, i vissa kantonen fastställdes arbetstiden till 14 timmar med 2 timmars arbetspaus. I Österrike infördes 1920 en lag med liknande regler. I Danmark har införts bestämmelser om arbetstiden för hembiträden under 18 år, för att möjliggöra för dessa att kunna delta i utbildningskurser. I vissa delar av Tyskland ha bestämmelser om nattvila, ledighet och semester införts. Huruvida dessa bestämmelser i de olika länderna verkligen tillämpats, tycks vara tvivelaktigt. När man i Wien 1926 gjorde en undersökning härom visade det sig, att i $\frac{2}{3}$ av de undersökta fallen stadgandet om nattvilan ej följdes. Säkert är att kvinnorna i detta yrke själva borde genom organisation, upplysning och ökad yrkesutbildning arbeta på att få sina krav tillgodosedda, sin rätt och sitt yrke respekterade.

Rina BRANTING

rätt brukat för naturlig friskhet:

Var kväll avlägsnar Ni rouge och puder med Mitzi coldcrème och bomull. Fet hud baddas dessutom med camphré ansiktsvatten! Gnid in litet Mitzi hudnärning, som gör huden ungdomligt fraiche. Var morgon uppfriskar Ni ansiktet med astringé ansiktsvatten. Massera lätt in Mitzi dagcrème och använd Mitzi läppstift till både kinder och läppar — men varsam i rätt, naturlig färg och rätt placerat. Stryk läpparna från mitten och utåt, jämna ut och forma konturen med fingret! Pudra rikligt ansikte och hals med Mitzi puder i hudens egen nyans. Borsta av allt överflödigt puder och markera lätt ögonbryn och ögonhår.

Mitzi eleganta läppstift i chic skruvhylsa i rött-vitt-guld... i hög klass... varken för torrt eller för fett utan just som det skall vara för att fästa väl. Fem färger: mandarin för ljusblonda, ljus för mörkblonda, ordinär och carmin för ljusa brunetter och mörk för mörka brunetter. På kvällen kan mörkare stift användas.

Mitzi

FÖR NATURLIG MAKE UP

LYXPREPARAT TILL LÅGT PRIS:
Dagcrème, coldcrème, hudnärning 2.00, 1.00; camphré ansiktsvatten 3.50, 2.00, astringé ansiktsvatten 2.50, 1.50; puder 15 färger 1.50, 0.75; läppstift fem färger 1.50, 1.00, ögonbrynsstift 2 färger 1.00, 0.75.

Politik på skolschemat.

(Forts. fr. sid. 15.)

segrande framåt i hela det stora världssamhället. Ja, hela det svenska folket anses väl vara fredligt inriktat.

En sak är då underlig. Varför skall barnens och ungdomens fostran i denna riktning till fredliga ideal ifrågasättas såsom varande partipolitik? Berömmar vi oss inte ständigt över vårt fredliga sinnelag i Sverige? Är vi inte stolta och glada över vår fredliga demokrati? Vill vi inte att dessa det sista århundradets erkända vinster för vårt folk fortfarande skall bestå? Hur kan det då komma sig, att när det gäller objektiv fredsupplysning i våra skolor i en tid, då sannerligen denna behövs som motvikt mot all utifrån kommande förkunnelse i vissa delar av pressen, man mycket ofta får höra av lärare och lärarinnor: "Vi vågar inte!" Och hur kan det komma sig, att när det gäller upplysning i radio i dessa ting, det skall vara så förfärligt svårt att få in ens en halvtimme om året för barn och ungdom i programmet?

Vi vill inte låta våra barn stöpas alla i samma form. Men vi vill, att när 9/10 av svenska folket hyllar denna fredliga utveckling, som är demokratiens livsluft, dessa 9/10 skall ha rätt att låta sina synpunkter komma till uttryck, när det gäller en så viktig fråga som den kommande generationens inställning till krig och fred.

Lika viktigt som det är att lära barnen hembygdskunskap och fosterlandskärllek, lika viktigt är det, att lära dem känna internationellt, att de få lära sig att satsen "vad du vill att andra skola göra dig, bör du ock göra dem" gäller inte bara mellan människor utan också mellan stater.

Frågan är värd att få ny aktualitet. Det var rätt länge sedan kvinnoföreningarnas radiokommitté till Radiotjänst inlämnade förslag om några politiska informationstimmar i skolradion.

— Vi hade närmast tänkt oss dessa efter engelskt mönster, framhåller fru *Eleonor Lilliehöök*. Den engelska radion, som bedriver en mycket intressant upplysningsverksamhet, har något, vartill vi saknar motsvarighet här hemma, nämligen speciell barnradio. När rasfrågorna diskuteras mest brännande, höll t. ex. den

engelska utrikesministern en liten saklig och klarläggande orientering om begreppet demokrati under en barn-timme i radion, något som säkert måste ha gjort en hel del nytta. Vi menade att något liknande skulle kunna ordnas genom vår skolradio, men förslaget har ännu inte realiserats. Vi kommer emellertid inte att släppa tanken. Antagligen kommer den att framföras igen i samband med vår begäran att i Sverige få en motsvarighet till den engelska barnradion. Dess verksamhet skulle ägna sig dels åt barnen upp till sju år och dels åt gruppen mellan sju och femton år. Det är för den senare kategorien, vi tänkt oss den ifrågavarande upplysningsverksamheten.

— En allmän politisk orientering genom skolan vore givetvis nyttig, anser undervisningsrådet *Ruben Wagnsson*. De krav, som en sådan anordning skulle ställa på lärarekåren, är troligen åtminstone den yngre lärargenerationen i stånd att fylla. Historielärarna i läroverken har nu i allmänhet statskunskap med i sin examen, och för folkskolans lärare medför den nya seminarieredformen, som träder i kraft, en grundlig undervisning i samhällskunskap. Det är av vikt att den som undervisar är mäktig fullt objektivt klarläggande och avhåller sig från några som helst värdeomdömen. Och det kan ju vara svårt nog. Ur den senare synpunkten vore det, som ni framhåller, säkert bättre om den ifrågavarande orienteringen kunde ordnas genom radion, under allmän kontroll. Då slipper också lärarna bli utsatta för misstolkningar. Det är nämligen ofta tanken på den risken, som ligger bakom mången lärares bristande entusiasm att ge sig in på politisk orientering.

FORTFARANDE SKRÄMMANDE VERKLIGHET

Vi starta från Enköping. Men innan vi ge oss i väg måste jag med mitt värdfolk och titta på deras under byggnad varande nya hem, ett litet Borohus, med alla nutida bekvämligheter. Huset består av ett bra stort rum samt kök på nedre botten och två rum och hall i övre våningen.

"Ja, inte är det så stort, men det borde absolut vara minimum för en familj", säger den lycklige och stolte husägaren när han stänger till dörren om sitt snart färdiga hem.

Och så för bilen oss ut i lantarbetar-distriktet. Vi ha möte i goodtemplarsalen.

Jag har talat om bl. a. den av den socialdemokratiska regeringen förda politiken i bostadsfrågan, och särskilt betydelsen för lantarbetare och andra arbetare i ungefär samma ekonomiska ställning, av att denna politik fortsattes.

"Vill ni följa med mig hem, så ska ni få se på en lantarbetarbostad", säger en av de närvarande. Som vi bara behöva göra en liten omväg acceptera vi anbudet, och det var verkligen mödan värt. Vi ha sett ett otal fallfärdiga statarstugor tidigare, så vi borde vara härdade, åtminstone trodde vi det, men vad vi här sågo överträffade vad vi tidigare sett i den vägen. Stugan bestod av ett litet rum och kök i det mest fallfärdiga skick. Väggar och golv voro trasiga och hela interiören mörk och unken. Och till detta grnade fattigdomen och nöden mot en ur varenda vrå. "Hur ska här vara på vintern", undrade vi beklämda. Familjen bestod av man och hustru samt fem barn, av vilka dock den största, som var aderton år, redan var utflugen ur boet. Den minsta var mellan tre och fyra år. Mina följeslagare berättade för mig att när man i Social-Demokraten och Morgonbris diskuterade om inte Internationalens text var föråldrad och borde ändras, så kommo mannen och hustrun i den här familjen till ett kvinnoklubbmöte i staden och togo upp frågan till diskussion där. Och de framförde i diskussionen att naturligtvis fanns det arbetare, som hade det så bra ställt att de kunde anse Internationalens text otidsenlig, men, sade de, "för oss är den fortfarande skrämmande verklighet". Och efter besöket i deras bostad förstå vi dem helt och fullt.

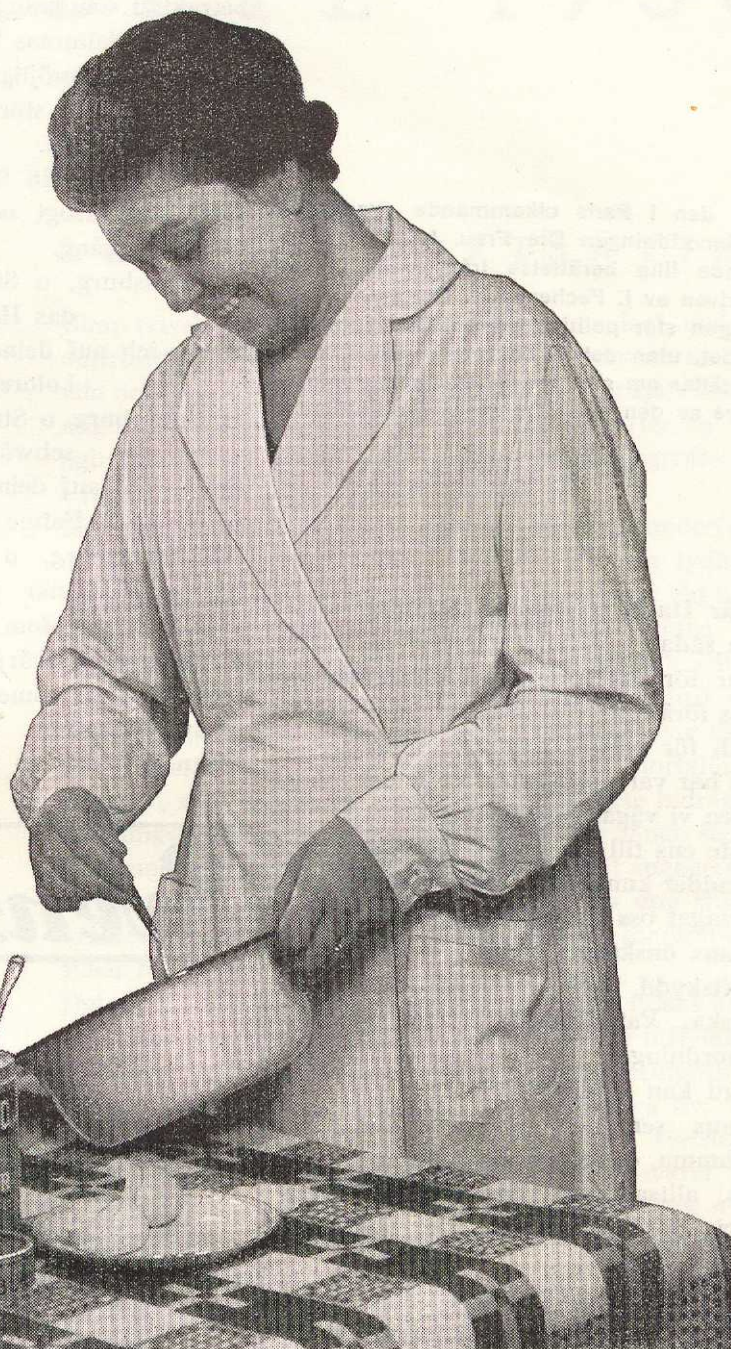
Det är ett stort avstånd emellan den bostadsstandard som representerades av Borohuset vi sågo på förmiddagen och den senare inspekterade lantarbetarkåken, det är oändligt mycket ogjort innan vi komma fram till minikravet för alla familjer.

Hulda FLOOD

”... Rumford
naturligtvis”,
säger fru Karin Wallin,

”något annat bakpulver kan inte komma ifråga i mitt hushåll.

Med denna säkra, ovärderliga hjälp bakar jag på en kort stund det läckraste kaffebröd, uppskattat av både familj och vänner. Rumford kan jag rekommendera såsom det bästa till varje husmor, som vill baka gott, ekonomiskt och hälsosamt.”

Billig Fruktkaka

50 gr. smör	1 1/2 dcl. sultanrussin
3 dcl. vetemjöl	1 1/2 dcl. korinter
1 dcl. potatismjöl	3/4 dcl. finskuren
3 tsk. Rumford bakpulver	succat
2 dcl. strösocker	1 ägg
	2 dcl. gräddmjölk

★

De båda mjölsorterna, Rumford bakpulver och sockret blandas. Härifördelas smöret med fingerspetsarna. Russinen och korinterna rensas, förvällas och torkas samt tillsätts jämte den finskurna succaten. Sist nedröres mjölken, uppvispad med ägget. Smeten slås i väl smord och brödbeströdd form och gräddas i ej för varm ugn omkr. 1 timme.

Mr. 1

KAN ENDAST
EN VARA ...

Ni, som vill lyckas med Edert bak, gör som fru Wallin och så många andra duktiga svenska husmödrar, använd Rumford. Den oöverträffade jäskraften hos detta världsberömda bakpulver garanterar Eder läckra, lätta, porösa, saftiga och hälsosamma bakverk. Riskera aldrig baket med okända, billiga, obeprövade bakpulver — nöj Er endast med det, som Ni alltid kan lita på —

RUMFORD

— det osvikliga, hälsosamma bakpulvret.

Avvisa ersättningar för Rumford

HANS FYLLER ÅR

Ur den i Paris utkommande nya tyska kvinnotidningen Die Frau, hämtar vi följande lilla berättelse från Tredje Riket skriven av I. Fechenbach. Det är här inte någon stor politisk personlighet som har ordet, utan det är en mor i vända, som berättar om sina svårigheter som uppfostrare av den nya unga tyska generationen.

Vår Hans är åtta år gammal. Tänk en sådan fest hans födelsedagar alltid var för oss förr. Nu innebär de för oss föräldrar diplomatiskt jonglerande och för barnet krigisk hänförelse.

Vi har varit pacifister. Vi är det ännu. Men vi vågar inte säga det.

Inte ens till vår pojke. Med sitt glada pladder kunde han redan i morgon ha bringat oss i olycka.

Hans önskelista lyder: Ny tank med luftskydd, Soldater, helst franska och tyska, Pansarkryssare med skyddsanordningar.

Vad kan vi göra?

Hans ser min obeslutsamhet. Nå, mamma, du köper väl detta åt mig — ah, alltsammans Jag vill leka krig. Krig är så underbart. Det säger vår lärare också.

Tyst ser jag på min son. Säga något, det vågar jag inte. Eller kanske ändå? Men hur går det då, om Hans berättar det vidare till skolan? Kanske för sin lärare! Nej, det går inte. Vi får behålla våra fredsförhoppningar för oss själva.

— Mamma, fortsätter Hans, vår lärare har talat om att den som inte vill krig är en fosterlandsförrädare, en feg stackare, ett kräk. Man måste förakta sådant pack. Men mamma, vi är ju rena arier?

På födelsedagen får Hans soldater. Kanske skakar pacifisterna utanför Tyskland oförstående sina huvuden. Men vi kunde inte göra på annat sätt. Vi ha köpt soldater. Det är förfärligt, så mycket förfärligare som vi med bundna händer och utan möjlighet att tala, måste se hur vissa folkuppfostra-

re hetsar ungdomen till krig. En pojke utan soldater är hos oss i Tyskland betraktad som inte fullt normal. Han skulle få skämmas för sina kamrater, och det är möjligt att föräldrarna skulle åsamkas stora obehag, om fallet bleve bekant.

Hans började sin födelsedag med ett stort slag. Högt och klart klingade hans krigssång.

O Strassburg, o Strassburg, wie tut das Herz mir weh,
Wenn ich auf deinem Dome die Trikolore seh.

O, Strassburg, o Strassburg, wir schwören bis zum Tod,
Bald weht auf deinem Dome die Fahne schwarz-weiss-rot.

(O, Strassburg, o Strassburg, mitt hjärta lider, när jag ser trikoloren vaja från din dom. O, Strassburg, o, Strassburg, vi svärja till vår död, att snart skall på domen vaja fanan, som är svart-vit-röd.)

Visan är i dag en av de mest kända

tyska visorna. Det är föreskrivet att barnen vid andra versen sträcker upp handen som till en ed. Min son gör det redan mekaniskt.

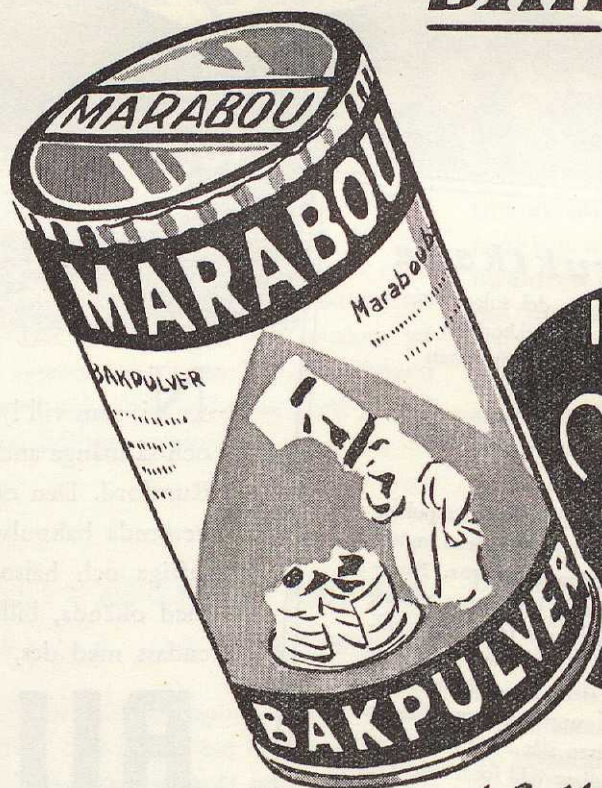
Efter en stund går jag in i rummet. Samtliga fransmän ligga med avslagna huvuden på golvet.

— Hans, säger jag, vad tar du dig till? Alla de vackra nya soldaterna har du förstört! Strålande svarar den lille fältmarskalken: Mamma, vi har vunnit. Det där är ju bara fransmän. Och en föraktfull blick träffar kvarlevorna, som ligger på golvet.

— Men Hans, är då inte fransmän också människor? Oförstående ser pojken på mig. Men, mamma, det är ju vår arvfien, de är ju dock inte värda annat. Och förebrående tillfogar han: Att du inte en gång vet det. Du förstår dig ju inte på politik. Men — och en djup suck pressar sig fram ur hans bröst — du är ju också bara en kvinna.

Jag kände en rysning...

Svensk kvalitetsvara billigare

använd alltid med fullt förtroende

MARABOU KONTROLLERADE BAKPULVER

VÅRT ARBETE 1936

VI KAN OM VI VILL

Nu när höststormarna rasar, mörkret faller tungt och vi trivs inomhus, kan vi åter på allvar uppta vårt klubb-
arbete. Och då gäller det att lugnt pröva vad som är bäst. Varje klubb bör och kan vara en ljuspunkt för medlem-
men, en agitationshärd för partiet, en kraftcentral för
samhället. Men den kan även bli en glädjedödare, en oros-
härd och ett trätohus. Vilketdera den blir är beroende av
klubbens ledning och av varje dess medlem. Alla bär vi
vårt ansvar. Se på dig själv med andras ögon, kallt och
kritiskt, och begär alltid mera av dig själv än av andra!
Sådant skapar tolerans, skänker arbetsglädje, stimulerar
samvaron. Försök att känna det så, som om hela klub-
bens väl och ve berodde av dig, men handla även där-
efter. Säg inte så ofta då det gäller ett möte eller ett upp-
drag: jag har inte tid, jag kan inte, jag är så trött, det
går nog utan mig o. s. v. Tänk efter: var skulle vi ha
varit 1936 om inte så många i vår rörelse gjort sin plikt,
om inte flertalet medlemmar i våra arbetarkommuner,
fackföreningar, klubbar träget och trosvisst arbetat, agi-
terat, organiserat? Tror du höstens val gett oss den glän-
sande segern om alla sagt: det går lika bra mig förutan?
Nej! Vi måste alltjämt agitera och verka med både gamla
och nya metoder om vi vill uträtta något och komma
framåt.

Vår klubb är ett led i arbetet, ett sätt att agitera för vår
sak. Därför gäller det att göra våra möten till givande,
stimulerande, trivsamma samlingskvällar, som lockar
medlemmarna och drar utomstående till klubben. Men
för att så skall ske måste man förbereda dem. Utlys inga
hafsigt ordnade möten utan goda program, ty sådant ut-
löser endast kritik och föder olust i sinnena, och klubben
tvinar bort och dör inom kort. Försök i stället ordna med
program för ett helt kvartal och ta alla krafter i anspråk.
Men avväg programmen så att de ger både allvar och
nöje. Låt inte heller formerna kväva oss även om vi måste
ha reda i allt vårt arbete. Gör varje möte levande, eldan-
de, och låt alla komma till sin rätt och bära fram sitt bi-
drag, för att vi alla må gå från mötet ännu mer besjä-
lade av lust och glädje att göra vårt bästa för klubben.
Förgät aldrig att vi skall tala gott om klubben och vårt
arbete bland dem som ännu icke är med oss. Bjud dem
någon gång med till klubben som man bjuder vänner
hem. Och låt din egen starka tro på vår sak lysa och
värma i fest och vardag. Så skall vårt förbund bli arbets-
dugligt, växa sig starkt, samla kvinnorna till arbetet,
skapa den makt som behövs för att bygga upp allt det
nya, som väntar även på kvinnan. Vi kan om vi
bara vill!

Disa VÄSTBERG

ARBETET FORTSÄTTER

Utan tvivel ha vårt förbunds medlemmar lagt ned ett
outtröttligt arbete för valet, och äro i behov av en tids
vila och avspänning. Ja så tänkte jag, när jag själv kände
mig fullständigt utsliten, då jag kom hem efter en val-
agitation under vilken man av sina uppdragsgivare ute
i bygderna utnyttjats till det yttersta.

Men det dröjde inte länge förrän jag kom underfund
med att jag fullständigt misstagit mig. Vila var tydligen
det man minst tänkte på. Det ha vi fått kännas vid både
på parti- och förbundsexpeditionerna. Nej, möten och
studiekurser skall anordnas, och man ringer och vill ha
talare och medhjälpare. Det är en verksamhetslust som
aldrig tidigare. Jag minns en gång i tiden när jag skrev
en artikel i Morgonbris under rubriken "Bortglömda
pengar", med anledning av att alltför få sökte bidrag ur
Bildningsfonden. Den tiden är gravlagd för länge sedan.
På grund av valarbetet, däri alla krafter varit engagerade,
har man inte förut i höst hunnit organisera upp studie-
arbetet och nu anser man tydligen att den försummade
tiden måste tas igen.

Det gäller också för oss att vara lyhörda för tidens krav.
Allt efter som vårt parti får större och större inflytande,
så behövs det också flera och flera kunniga medhjälpare,
som kunna anförtros uppdrag i vårt offentliga liv. Med
den saken måste också kvinnorna göra sig förtrogna.
Inte få vi dra oss undan det gemensamma ansvaret, och
inte heller få vi så försumma de möjligheter våra orga-
nisationer ge oss att vi bli ställda utanför allt inflytande
därför att vi sakna kompetens.

När det bygges ett nytt Sverige behöves även kvinnornas
insikter och erfarenheter, om det ska bli det verkliga
folkhem, som socialdemokratien strävar till.

Alltså sätta vi nu studiearbetet främst på våra klubb-
mötens program och dagordningar! Vi kunna få hjälp och
upplysningar från ABF och från kvinnodistriktets och
förbundets studieledare. Och vi ha outtömliga möjlig-
heter om vi bara vill utnyttja dem.

Grip an arbetet med glatt mod och bannlys alla tråkiga
invändningar som gå ut på "kan inte" och "vill inte".
Nej, i det fallet kan vi säkert vad vi vill, och brist på vilja
finns inte, får inte finnas.

Det gäller kvinnoförbundets och partiets framtid, det gäl-
ler att vara med i arbetet för att bygga samhället bättre.
Ta därför allvarligt på studieproblemet. Inte grinigt och
tungt, men allvarligt på det sättet att man lägger huvud-
vikten på ernående av grundliga kunskaper i de ämnen
man ger sig i kast med. Alltså det allvarliga kunskaps-
ökande som gör sinnet glatt och ger livet innehåll. I det
arbetet mötas vi, och fortsätta vidare.

Hulda FLOOD

FAMILJENS OCH KVINNANS HISTORIA

Studieplan utarbetad av Eva Wigforss.

Den här uppdragna planen har legat till grund för en av Stockholms socialdemokratiska kvinnodistrikt anordnad studiecirkel vintern 1935—36 med 14 sammanträden på 2 timmar. Om man på så kort tid som en vinter och med begränsade möjligheter för cirkelsammanträden vill lägga upp ett så vittomspännande ämne som en exposé genom tiderna av kvinnans (eller, vilket i stort sett blir detsamma, familjens) utveckling, alltså en kulturhistorisk överblick, sedd från kvinnans synpunkt, måste man i hög grad lita till självstudier. Biblioteket blir det centrala i cirkeln. Bara en del av vad cirkelmedlemmarna hinna läsa under kursen kan tas upp i form av referat, och det blir en ännu mindre del av vad som kan tänkas vara lämpligt att beröra i föredrag eller diskussion, som man får rum med. Vad man får bli små glimtar av de olika periodernas liv, det liv som historien minst sysslar med, familjernas, folkets vardagsliv. 2½ timma var den anslagna tiden för cirkelsammanträde, men en större del av halva timmen gick åt för ordnande av boklån och litteraturanvisning. Följande lista på litteratur är gjord ganska omfattningsrik med tanke på de större svårigheterna i landsorten att få tag i just det önskade. Helst bör man söka ordna boklån genom bibliotek för de större böckerna. De äro märkta med *. Många gånger kan man knyta an till intressen, böcker eller kunskaper som finns t. ex. när det gäller att skildra en kvinnotyp för en viss tid. Kursen är avsedd både att vidga kunskaperna i historia, i de gamla folkens historia och ge inblick i naturfolkens liv. Den blir också ett underlag för fortsatt studium av kvinnofrågor och frågor som röra familjen i våra dar.

Bilder t. ex. ur de gamla folkens liv och från primitivas liv, som rör arbete och dagligt liv, är ett lämpligt avbrott i cirkelarbetet och fås utan svårighet ur historiska och kulturhistoriska arbeten. Balloptikon har använts 2 gånger på denna cirkel, dels för att visa bilder ur naturfolkens och de gamla folkens liv, särskilt fynd från Egypten och Kreta, och dels för att visa medeltidens vardagsliv, dräkter, hus, redskap och hem- och arbetsliv.

FÖRSTA KVÄLLEN

Föreställningar om manligt och kvinnligt, fysiska och psykiska olikheter. Olika värdering av pojkar och flickor. (Föredrag med samtal eller diskussion.)

Detta ämne kan tas upp igen i kursens slut, om tiden medger. Litteraturen därtill var bland den mest uppskattade och lästes under hela kursen. Bara en del tas med här. Anvisning av uppgifter och litteratur därtill.

Litteratur: Bennet, Arnold: Våra kvinnor. Dymling, Carl: Kvinnans själsliv. Gillner, Sigrid: Kvinnorna vantrivas. Harding, Ester: Vi kvinnor, 1934. Key, Ellen: Kvinnopsykologi. Knopf, Olga: Konsten att vara kvinna. Laurin, Carl: Kvinnolynnen. Lehman, Edv.: Kvinnan, 1921. Lombroso-Ferrero, Gina: Kvinnans själ 1923. Marholm, Laura: Till kvinnans psykologi, Vi kvinnor och våra diktare. Mayreder, Rosa: Kvinnlighet, manlighet och mänsklighet, 1910. Nissen, Ingjald: Sexualitet och disciplin 1935. Perkins-Gilman, Charlotte: Den av mannen skapade världen. Russell, Bertrand: Äktenskap och moral, 1930. Sundström, E.: Sådan blev hon, den moderna kvinnan 1934. Theorin-Kolare, Ebba: Kvinnan och det lyckliga livet. Theorin-Kolare, Ebba: Evalögnen. Wieth-Knudsen, K. A.: Feminismen. Pelletan, Eugène: Kvinnan i samhällen och familj, 1869. Legrouvé, Ernest: Kvinnans historia, 1867. Böcker av Elin Wägner, Ola Hansson, Ernst Ahlgren, Strindberg och överhuvud arbeten, som innehålla bra kvinnostudier, kan också lämpligen läsas och diskuteras, om tiden räcker.

ANDRA KVÄLLEN

Den del av arbetet, som omfattar kvinnan och familjen hos naturfolken, har gjorts så omfattande som fyra kvällar och kan förkor-

tas, om inget särskilt intresse finns härför eller böcker härtill äro svåra att skaffa. Vi behandlade:

Kvinnans arbetsliv hos folk i olika stadier: sökare- och jägarefolk, nomader, jordbrukare. Kvinnan som huvudproducent, arbetskamrat, parasit.

Litteratur: *Friedenthal: Jordens kvinnor (mest för bilderna), 1924. George, K. B.: Kvinnans historia från forntiden till våra dagar, 1925. Kollontay, Alexandra: Kvinnans ställning i den ekonomiska samhällsutvecklingen, 1928. Schreiner, Olive: Kvinman och arbetet, 1911. Persson-Nilsson, Martin: Primitiv kultur, 1923. Kap. näringen och materiell kultur. Tillgängliga skildringar av resor bland primitiva och etnografiska verk som Bolinders, Nordenskiölds, Rasmussens, Montells, Ambolets o. a. ge ofta en god inblick också i familjens och kvinnornas liv och kan användas. Och filmer som Martin Johnssons, Rasmussens Grönlandsfilmer o. a. äro mycket värdefulla från denna synpunkt. Bruhn, Karl: Uppfostran hos de nordiska nomaderna, 1935; och andra lapplivsskildringar Manken, Haglund o. a. kan ge goda exempel. Missionshistoria, som ofta behandlar kvinnors och barns liv, kan användas. Rut Nathorst: Kinas kvinna i forntid och nutid, 1934; Ljusbärare från Indiens och Kinas kvinnovärld 1933, o. a. Ofta komma kvinnliga resande och missionärer lättast i beröring med instängda kvinnor. Katherine Mayos Moder Indien är mycket användbar och Pearl Buck skildrar i sina böcker Kinas kvinna.

TREDJE KVÄLLEN

Utvecklingen från hord eller familj. Gruppäktenskap, en- och flergifte. Förbudna led. Kvinnan följer mannen i äktenskapet och tvärtom. Äktenskap genom rov eller köp. Auktoriteten i familjen.

Litteratur: Av de föregående: Kollontay (kap. 1), George, Schreiner, Persson-Nilsson (kap. familj och klan), Bruhn. Dessutom Bebel, A.: Kvinnan (kap. 1), Westermarck, Edv.: Ur sedernas historia, 1912, möjligen vid grundligare studier *Westermarck, Edv.: Äktenskapets historia. Montelius, Oscar: Hur länge har kvinnan betraktats som mannens egendom I. (Verd. 177.)

FJÄRDE KVÄLLEN

Kvinnans ställning i det primitiva samhället. Släktskapsberäkning, arv, del i stammens ledning. Moderrätt och fader rätt. Matriarkatföreställningar och vad som gett upphov till dem.

Litteratur: Utom de föregående Russell, B.: Äktenskap och moral, 1930. Möjligen Meurling, Per: Faderrätt och moderrätt (art. i Atheneum n:r 2, 1934; och Lönborg, Sven: Klan och klanhövdning (art. i Ymer 1909).

FEMTE KVÄLLEN

Kvinnan och religionen. Något om totembruk och kvinnans roll i religionen, hemliga sällskap. Olika uppfattningar om kvinnans beroende och orsakerna därtill.

Litteratur: Bebel, Kollontay, Schreiner, Theorin-Kolare, Lönborg o. a. Utom dessa: Persson-Nilsson (kap. religionen). Briem, E.: Kvinnan i religionen, 1933. Lehman, E.: Kvinnan. Möjligen för djupare studier *Frazer, J.: Den gyllene grenen, 1925.

SJÄTTE KVÄLLEN

Så kommer vi över till s. k. kultursamhällen och då först de förhistoriska folken i främre Orienten. (Andra exempel kan tas såsom Kinas och Amerikas forntida kulturer.)

Något om utgrävningar i Assyrien, Egypten, på Kreta och i Mykene på Grekland och vad fynden visa om kvinnornas och familjens liv. Typer.

Litteratur: Larsson, Lindskog, Nilsson: Athena (Om egyptiska papyrus.) Lange, H. O.: Egyptiska sagor och myter. *Lugn, Per: Egypten i fynd och forskning. Lugn, Per: Egyptisk kultur i ord och bild. *Lange, H. O.: Orientens forntidskultur. Har man tillgång

till en god historia eller kulturhistoria, vilket är önskvärt, kan dessa specialarbeten undvaras. Allmänna historier som *Grimberg, *Wells, *Almquist, *Thunberg, *Norstedts o. a. eller kulturhistorier av något slag, Friedell (fr. o. m. digerdöden), *Strindberg: Svenska folket i helg och söcken, 1882. Ture Nerman: Människligheten på marsch, 1931, eller andra, helst illustrerade. För typer: Francken, Karin: Kleopatra, 1923, eller någon annan t. ex. i Lindskog, Claes: Grekiska kvinnor (Kleopatra). Den kan användas för Grekland liksom den förut nämnda Athena. Lugn, Gunhild: En egyptisk härskarinnas (art. i Hertha, häft 2, 1936). Så snart man kommer in på historisk tid, kan typer som dessa plockas fram och skildras ingående. Hemliv och bostäder får man exempel på i Minos palats på Kreta och Egyptens fynd.

SJUNDE KVÄLLEN

Antiken, Grekland och Rom. Dagligt liv och kvinnotyper. Uppfostran. Patriarkatet. Kejsartidens kvinnor i Rom.

Litteratur: Utom Lindskog, Larsson o. a. Donaldson, J.: Kvinnan i det gamla Grekland och Rom, 1914. Persson, Axel W.: Ur antikens liv och kultur, 1927. Hylén: Kvinnan i Athén och Rom under 400-talet före Kr. Valmin, Nat.: Dagligt liv i det gamla Athén, 1935.

ÅTTONDE KVÄLLEN

Germankvinnan. Våra förfäders hem och arbetsliv. Vikingatidens kvinnor. Vad gravar och lagar berätta om forntidens kvinnor.

Litteratur: Bååth, A. U.: Nordiskt forntidsliv. Grönbeck, Vilh.: Nordiska myter och sagor, 1926. Rydh, Hanna: Kvinnan i Nordens forntid. Rydh, Hanna: Mor berättar om hur det var förr i världen, 1932. Tacitus: Germanerna. Sommarin, Emil: Trälldomen i Norden (Verdandi 104). För mycket intresserade kan *Grönbecks: Vor folkeætt i Oldtiden (4 band), 1912, möjligen rekommenderas. Den ger en inblick i såväl nordbons liv som föreställningsvärld. Kollontay, George, Bebel etc. ge fortfarande synpunkter. Sagor som Bååth: Nials saga, Sturlason, Snorre: Konungasagor.

NIONDE KVÄLLEN

Medeltiden. Feodaltidens och kristendomens inverkan på kvinnans liv. Klosterliv. Madonnakult. Häxan.

Litteratur: Fogelklou, E.: Birgitta, eller Wahlström, Lydia: Birgitta, eller i Fries, Ellen: Märkvärdiga kvinnor. Montelius, O.: Hur länge har kvinnan varit mannens egendom, II, (Verd. 178). Theorin: Evalöggen (om häxan). Levander, Lars: Ur samhällsdjupen i forna tider, 3 delar, såväl som de förut nämnda historierna kan användas för att ge tidsskildring. Typer som Birgitta, Margareta, Kristina Gyllenstierna äro så ofta skildrade. I Strindberg: Svenska öden och äventyr, Fabian Månssons och Heidenstams o. a. historiska romaner finner man andra typer.

TIONDE KVÄLLEN

Reformation och renässans. Krig och moral. Naturahushållning och produktion för marknad och kvinnans arbete. Kvinnligt förvärvsarbete i äldre tid. Skråhantverk.

Litteratur: Andréé, S. A.: Industrin och kvinnofrågan (Verd. 40), 1908. Om *Troels-Lund: Dagligt liv i Norden, finns, är den bra som uppslagsbok och för bilder, särskilt om bostad, kläder och familjeliv. Utom historierna Goldsmith, Marg.: Drottning Kristina, 1933, eller Sjöberg, Ragnar: Drottning Kristina, 1925, Lundh-Eriksson, Nanna: Historiska silhuetter (Kung Märta, Ebba Brahe o. a.). Lundh-Eriksson, Nanna: Sverges Drottningar 1531—1860, 1916. Lundh-Eriksson, Nanna: Sverges Prinsessor 1539—1829, 1929. Schmidt, Lothar: Renässansen i brev, 1913. Gribble, Francis: Drottning Kristinas hov, 1914. Eneroth, Hjalmar: Furstar, fröknar och riddersmän, 1924. Uppström, Aiwa: Stormor i Dalom. Sichel, Edith: Renässansen.

ELFTE KVÄLLEN

Upplysningstidens kvinnor. Salongerna, litteraturen och kvinnorna. Familjeliv fram till emancipationen.

Litteratur: Av de förra: Fries, Lundh-Eriksson o. a. Thornius,

Valerian: Salongerna. Dahlgren, Lotten: En svensk herrgårdssläkt, eller Ur Ransätters släktkrönika, 1902. Schöldström, Birger: Damer och knecktar (Bellmanstiden, Ulla Vinblad o. a.). Fries, Ellen: Teckningar ur svenska adelns familjeliv. Hedin, A.: Franska revolutionens kvinnor, 1880. Steenstrup: Den danske kvindes historie fra Holbergs tid Til vore dager 1701—1917.

TOLFTE OCH TRETTONDE KVÄLLEN

Kvinnan i hemindustri och tidig fabriksindustri. Kampen för näringsfrihet och arbetsmöjligheter.

Litteratur: Almkvist, J. L.: Det går an. Wahlström, Lydia: Den svenska kvinnorörelsen (Inledn.), 1933. Anholm, Maria: Fabriksarbeterskan, 1907. Petterson, Ellen: Några drag ur fabriksarbeterskans liv, 1918. Meyerson, Gerda: Kvinnorna i industrin, 1909. Meyerson, Gerda: Arbeterskornas värld, 1917. Wigforss, Eva: För brödets skull (art. i Morgonbris, n:r 5, 1931). Wigforss, Eva: Det stora och det lilla arbetet (art. i Arbetets kvinnor, n:r 3, 1933). Wigforss, Eva: Kvinnorna och den industriella revolutionen (i Fackföreningsrörelsen, n:r 41, 1930). Nilsson, Aina: Arbetande kvinnor på kontor och fabriker (art. i Morgonbris, n:r 7, 1936). Lindstedt, Helgo: De kvinnliga arbetarnas numeriska roll inom Sverges storindustri före landets industrialisering (art. i Tiden, juni 1921). För mer intresserade ger *Lindström, Henry: Näringsfrihetens utveckling i Sverige, 1923, och Heckschers Merkantilismen (kap. skyddspolitiken), god överblick liksom Fackföreningshistoria för den senare utvecklingen. Flood, Hulda: Socialdemokratiska kvinnoförbundet, 1935.

FJORTONDE OCH FEMTONDE KVÄLLEN

Emancipationen. Arvsrätt och myndighet. Rösträttsrörelsen. Några nutida kvinnofrågor t. ex.: större arbetsmöjlighet, bättre löner.

Litteratur: Av de förra: Wahlström, Montelius, Fries, Lehman, Wieth. Knudsen o. a. Kleman, E.: Fredrika Bremer, eller Ek, Sverker: Fredrika Bremer, eller Holmgren, Ann-Marg.: Fredrika Bremer. Sandström, Anna: Kvinnoarbete och kvinnolycka (med anledning av Ellen Keys Missbrukad kvinnokraft), 1896. Key, Ellen: Kvinnorörelsen 1909, Livslinjer. Missbrukad kvinnokraft och Naturliga arbetsområden för kvinnor, 1896. Ibsen: Ett dockhem. Bonnevi, Margerete: Äktenskap och arbete, 1932. Myrdal, Alva och Gunnar: Kris i befolkningsfrågan (kap. 8), 1934. Birkagården: Kvinnan som präst. Garborg, Hulda: Kvinden skapt av manden. Roosval, Albin-Jacobson G.: Svenska kvinnor, 1936. Betänkanden som kommitténs för utredning om kvinnors tillträde till statstjänst, 1921, ge vanligen någon historik och mycket fakta. Som exempel på enskilda undersökningar nämnas Årstakommitténs och sammarens undersökning för Fritiden. Av tidigare äro gjord för Chicagoutställningen. Hamilton, Aina: Kvinnliga yrken, 1919.

Litteraturförteckningen är trots sitt omfång inte alls uttömmande. Den har måst ta sikte närmast på böcker tillgängliga på Stockholms stadsbibliotek och kan med fördel fullständigas genom en jämförelse med Ruth Berner-Månssons studieplan över kvinnans ställning. Bokstugan n:r 5, 1935. I regel ha mer lättlästa böcker tagits med på vart område. Det menas inte att alla de nämnda böckerna bör vare sig läsas eller anskaffas, utan de anföras bara som förslag till urval. Många andra kunna var lika lämpliga. Särskilt för den ovane läsaren bör den historiska romanen, skriven av en verkligt kunnig historiker, inte föraktas. Viktor Rydbergs Den siste Athenaren och Vapensmeden eller Sigrid Undsets Kristin Lavransdatter, Fabian Månssons romaner, Nils Petersens Sandalmagarnes gade (första kristna tiden i Rom) och Graves Claudius höra till sådana, som ge en god bild av den tids familjeliv, som de skildra. För språkkunniga finns slutligen ingen brist på nyare "Kvinnans historia" sådana som t. ex. Langdon-Davies: A short History of Women. G. Gasquoine Hartley: The Position of Women in primitive Society, och Marianne Weber: Mutterrecht, ge teorier om kvinnans utvecklingshistoria. Äldre arbeten som Bachofens Mutterrecht, Mary Wollstonecrafts Vindication of the Right of Women och Johan Stuart Mills On the Subjection of Women, Engels, Friedrich: Der Ursprung der Familie, för att bara nämna några av de stora, kan ännu läsas. Att denna studiecirkel med fördel kan fylla dubbla eller tredubbla antalet kvällar behöver väl inte påpekas.

EN PIONJÄR

I slutet av förra århundradet, då den spirande arbetarrörelsen betraktades med oro och förfäran, och lagens representanter höllo ett vaksamt öga på de nybildade organisationerna, växte en ung kvinna upp, som skulle bli en av de mest trofasta kämparna för allas rätt och allas lycka. Det var Stina Ekberg, känd som socialdemokratisk riksdagskvinna under åren 1927 och 1928.

Jag kan ännu se henne för mig, när hon späd och ung kom knogande med broschyrer och Morgonbris under armen och talade om socialismen. Socialismen det var hennes religion. Men så hade hon också insupit den med modersmjölken.

Hemmet hade blivit mötesplats för ortens första ivriga anhängare av socialdemokratien, sedan man upptäckt att polisen borrar hål i det skjul, där den lilla arbetarkommunen hittills diskuterat de nya frågor, som kom de besuttna klasserna att känna atmosfären tryckande och laddad med farligt sprängstoff. Modern var en av de namnlösa arbetarhustrur, som ingen talade om, men hon måste ha varit en ganska utpräglad personlighet. Så berättas det t. ex. om henne hur hon som ensam kvinna på ett möte med 500 arbetare begärde ordet och iklädd den obligatoriska ylleschalen steg upp på podiet och höll ett tal, där hon försäkrade sina manliga åhörare att så länge de inte hade kvinnorna med sig, skulle de aldrig vinna striden för en bättre existens. Då hon några år senare mötte den första studentkan i Humlegården, tog hon, arbetarhustrun i sliten grå schal den unga flickan i famn av glädje. Som mor var hon ett mönster. För att få de knappa tillgångarna att gå ihop sydde hon på sina fristunder knapphål för fem öre per dussin, och det kunde hända att hon när hon vid midnatt kom upp ur tvättstugan, slog sig ner och diktade en munter stump om magen, som var oförskämd att knorra, fast portmonnän var tom.

Sitt oförskräckta glada humör lämnade hon i arv till dottern Stina. Inga motgångar kan vara så svåra att de inte slutligen få ett försonande skimmer över sig. Med detta okuvliga

segrarhumör röjde Stina Ekberg mark för kvinnoklubbar och arbetarkommuner och klarade upp både enskildas och föreningars bekymmer, när alla utvägar tycktes stängda.

Hur man avvärjar kritiska situationer gav Stina Ekberg prov på när Huvudsta kvinnoklubb, vilken hon då tillhörde, i början av sin bana ordnade ett litet demonstrationståg den första maj, för att tåga till Sundbybergs arbetarkommuns möte. För tillfället hade fana egenhändigt förfärdigats, men när samhällets ordningsmakt såg den lilla truppen anade han revolution och förbjöd å tjänstens vägnar det farliga samlingstecknet. Nå, stängen kunde de väl alltid få tåga efter, utverkade Stina Ekberg, och svängande den över huvudet ledde hon den sjungande och hurrande skaran ut till dess första demonstration. Allt eftersom åren gick kunde Stina Ekberg till de politiska framgångarna lägga många ansvarsfyllda värv i samhällets tjänst. I fullmäktige, i fattigvårdsstyrelsen, i AK, utförde hon ett krävande arbete under en svår tid.

ALBYL

hjälp

Vid reumatism, influensa, ischias samt vid förkylningar och huvudvärk är Albyl vad Ni behöver. Lindrar omedelbart de mest envisa smärtor. Ha därför alltid Albyl hemma och tag med dem på resan. Trevligt förpackade i bleckaskar om 50 tabletter till ett pris av kr. 1:50 pr ask. — Fås på alla apotek.

AKTIEBOLAGET LEO HALSINGBORG

VI HA SEGRAT OCH NU GÄLLER DET ATT ARBETA VIDARE

De två satserna voro början och slutet på en artikel i Morgonbris oktobernummer. Det är sant att vi kände jublande fröjd men också och jag tror djupast, ödmjuk tacksamhet inför det resultat, som decenniernas trogna hängivna, uppoffrande arbete skapat. Våra tacksamma tankar gå till pionjärerna, för deras outtröttliga arbete, för deras ljusa tro på rättens slutliga seger, som de givit oss i arv. Och nu gäller det att arbeta vidare, att förkovra arvet vi fått. Arbetsuppgifter komma inte att saknas. I en artikel i senaste Morgonbris: "En lösarbetarehustru har ordet", framkommer förhållanden som gör att man sitter med tårade ögon och känner en beklämning utan gräns. Men där lever ändå hoppet, trots allt. Viljan till kamp. Där arbetar en klubb med 31 medlemmar i en liten socken med väl omkring 1.000-talet innevånare. H. A:s hälsning och maning till klubbarna: att sätta all kraft i arbetet och ej slöa till, är väl värd att beaktas. Det är inför sådana vittnesbörd om trofast arbete under ytterliga svårigheter, som förhållandena i rikare bygger med bättre förutsättningar, framstår i skarpare och inte vidare smickrande dager. Vi äro ju alla medvetna om, att vår fortsatta strävan måste inriktas på, att göra vårt parti, vårt förbund än starkare. Vinna de väldiga skaror, som vid valen visar att de går med oss, knyta dem fast till vår rörelse. Då är det beklämmande att få ett sådant besked, som lämnades av socialdemokratiska kvinnor i en stad i Västsverige, att de inte kunna bilda någon klubb för det finns inga som vill gå med i ledningen. Där gäller det ändå en plats med en folkmängd på något över 2.000 innevånare. Inte kan det väl vara möjligt att Arbetarpartiets strålande seger på den platsen skapat en sådan pessimism att de inte tror att det lönar mödan att arbeta i fortsättningen? Det faller mig i minnet en artikel i ett av de senaste numren av Frihet: "Vi vill hjälpa till..." Inte kan vi vilja njuta frukterna av arbetet, om vi inte vill hjälpa till.

Agnes BRANDT

Hon hann också ett par år deltaga i lagstiftningsarbetet på Helgeandsholmen.

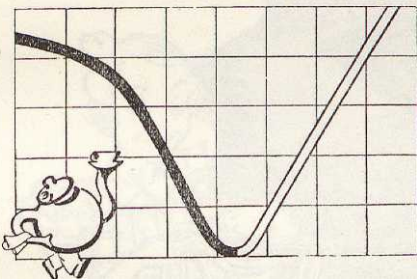
Vid midsommartiden i år avled hon stilla och lugnt på Stockholms läns semesterhem för arbetarkvinnor, trots sin försäkran att leva åtminstone så länge att hon kunde hjälpa Per Albin och arbetarrörelsen till seger i höst. Stina Ekberg, som vid sin död tillhörde både Solna och Råsunda kvinnoklubbar, lämnar efter sig minnet av en rik och frikostig personlighet. För vad hon gett och betytt i sin gärning frambär kvinnorörelsen sitt tack.

H. SÖDER

den döda punkten

Hushållsarbetet är för en äkta kvinna ständigt fyllt av intresse, men genom att pressa sig själv för hårt kan hon lätt förlora detta intresse. När Ni tycker att det blir enformigt, när ungarna äro bråkiga eller stopphälen för många — drick en kopp te. Te är lätt tillrett, fyller ej våningen med os och kan drickas på fastande mage, ty det är orostat.

En undersökning i 400 engelska fabriker, där tepaus införts, visade i samtliga fall ökad arbetseffekt. Dessutom kunde påvisas färre olycksfall o. minskad sjukledighet.

Så här lagar man gott te
Tekannan skall vara ren och varm • Beräkna temängden noga. Skaffa en måttsked hos Eder handlande • Gjut vatt net över tebladen, just när det kokat upp • Låt teet dra 3 — 5 minuter.

sund
stimulans

Studera den värdefulla litteraturen!

samband med Radiotjänsts litterära föredragsserie 1936—37 utge vi en förnäm, prisbillig bokserie kallad

RYKTBARA ROMANER FRÅN WALTER SCOTT TILL THOMAS MANN

I serien ingå

Walter Scott	MIDLOTHIANS HJÄRTA 2 vol.	Gustave Flaubert	MADAME BOVARY 2 vol.
Charles Dickens	DAVID COPPERFIELD 4 vol.	Fjodor Dostojevski	IDIOTEN 3 vol.
William M. Thackeray	VÄRLDSMARKNÄDEN 3 vol.	Leo Tolstoj	ANNA KARENINA 4 vol.
Honoré de Balzac	PAPPA GORIOT 1 vol.	Gottfried Keller	DEN GRÖNE HENRIK 3 vol.
Thomas Mann	HUSET BUDDENBROOK 2 vol.		

24 inb. volymer å 2:65

Begär prospekt!

ALBERT BONNIER — P. A. NORSTEDT & SÖNER

Landsorganisationens skriftserie

1. Vår fackliga kamp 1914—1919 av ombudsman Per Bergman .. 0:50
2. Moskvaserna och fackföreningsrörelsen. Diskussion mellan red. S. Hansson och ombudsman Emil Andersson 0:50
3. Synpunkter i fackföreningsfrågan av ombudsman Per Bergman 0:35
- 4—8, UTSALDA.
9. Den svenska fackföreningsrörelsen av red. S. Hansson. Häft. 3:75, inb. 5:25
- 10—11. UTSALDA.
12. Den belgiska fackföreningsrörelsen av C. Mertens 0:50
13. Moderna principer för social lagstiftning av S. Backlund 3:—
14. Fackföreningsrörelsen i Storbritannien av sekr. hos den engelska fackföreningsrörelsens generalråd W. M. Citrine 1:—
15. Studieplan i fackföreningskunskap. Godkänd av Arbetarnas Bildningsförbund. Utarb. av Sigfrid Hansson 0:75
16. Fackföreningsinternationalen av Joh. Sassenbach 1:—
17. Fackföreningsrörelsen i Sverige av red. Sigfrid Hansson :50
18. Den tyska fackföreningsrörelsen av Richard Seidel och Bernhard Göring 1:—
19. Löner, arbetstid och arbetslöshet av Axel Uhlén 2:25
20. Den ryska fackföreningsrörelsen av Ivar Vennerström 1:—
21. Sovjet-Rysslands internationella fackföreningspolitik av Paul Olberg 1:—
22. UTSALD.
23. Facklig enhet av R. Casparsson 0:75
24. Arbetarna och rationaliseringen av Sigfrid Hansson 0:75
25. Den österrikiska fackföreningsrörelsen av Eduard Straas 0:50
26. Högerhetsen mot fackföreningsrörelsen av Ragnar Casparsson 0:50
27. Den sörmländska statarklassen 1:—
28. Carl Marx och fackföreningarna av Rickard Lindström 0:50
29. Statistik av Al Vanner 1:—
30. Lantarbetarrörelsen av Alfred Kämpe 1:—
31. Svenskt fackföreningsliv av S. Hansson 1:50
32. Social psykologi av A. Ahlberg 3:—
33. Den schweiziska fackföreningsrörelsen av M. Meister 1:—
34. Fackföreningsrörelsen i Frankrike av Léon Jouhaux :75
35. Arbetslöshetsförsäkringen 0:50
36. Tredje mans rätt av Sigfrid Hansson :50
37. Landsorganisationen och tredje mans rätt 0:75
38. Nazismen och fackföreningsrörelsen av en tysk fackföreningsman 0:75
39. Kommunistiska stödorganisationer av Ragnar Casparsson 0:50
40. Lag om arbetsavtal av Sigfrid Hansson 0:50
41. N. F:s uppgifter av Sven Backlund 0:35

Rekvision hos TIDENS FÖRLAG, Stockholm.

Landsorganisationens Veckotidskrift Fackföreningsrörelsen.

Redaktör: SIGFRID HANSSON. Per helår kr. 6:15.
Prenumeration genom posten.

V I N D I S E G L E N

Mer än någonsin drives arbetarrörelsen framåt av målmedvetna viljor. Ett av exemplen på den glada arbetsivern är de meddelanden som ingått de sista veckorna från kvinnoklubbar ute i landet, att de beslutat fördubbla Morgonbrisupplagan och planera Morgonbrispropaganda genom samhällena. Beslutet, som vittnar om den starka solidaritet, som våra organiserade medlemmar känna för sin egen tidning, är hedrande och manar till efterföljd.

V I G R A T U L E R A D E S

Den glädje, varmed meddelandet om den svenska valsegern mottogs i våra grannländer, kommer till uttryck i de lyckönskningstelegram, som vårt förbund mottog från norska kamrater och från vår systerorganisation i Finland.

Den norska hälsningen lydde:

Vel blaast kamerater. Rachel Grepp, Ragna Hagen. Och den finska:

Vår hjärtligaste lyckönskan med anledning av Eder stortartade valseger. Leve socialismen! Finlands socialdemokratiska Arbetarkvinnoförbund. Anni Huotari, Miina Sillanpää.

S V Å R F Ö R L U S T

I norska valets sista skede led arbetarpartiet en svår förlust, i det Helga Karlsen avlidit. Fru Karlsen, som står som fjärde namn på stortingslistan, var den första arbetarkvinnan och den första husmodern, som tog säte i stortinget. Han var även Oslo arbeidersamfunds första kvinnliga ordförande, och när Oslo arbeiderpartis kvindeutvalg stiftades blev hon dess ordförande, vilken post hon även beklädde vid sin död.

Den socialdemokratiska kvinnorörelsen i Norden förlorar med Helga Karlsen en av sina mest markanta personligheter.

H J Ä L P S P A N I E N S F O L K !

Tag vara på de insamlingslistor som för detta ändamål av Svenska Hjälpkommittén för Spanien sänts till våra organisationer, och se till att de cirkulera. Om flera listor önskas, så rekvirera dessa under kommitténs adress: Box 581, Stockholm 1.

I Stockholm kan rekvisition även göras pr tel. 20 94 22. Insamlade medel skall redovisas på postgirokonto 151158.

**onsdag —
makaronsdag**

kooperativas makaroner

Känner Ni Yvonne och Elisabeth?

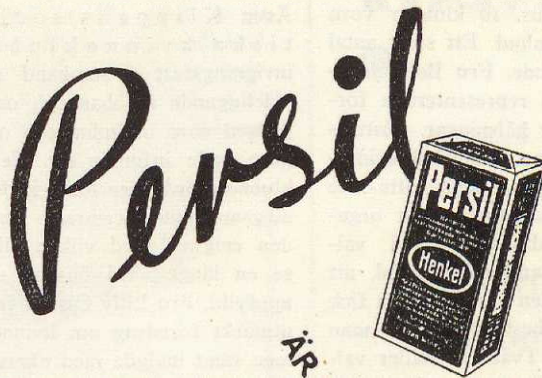

● Det var en tvåfalt lycklig tilldragelse, som inträffade hos kamrer och fru Blomqvist för precis 14 månader sedan. Då kommo nämligen Yvonne och Elisabeth till världen. Den lyckliga modern, den stolte fadern och de båda förtjusta äldre syskonen tävlade i glädjeyttringar. En sådan där lycklig händelse drar dock alltid med sig något, som ingalunda är odelat angenämt, nämligen småbarnstvätt för två på en gång. Men som så många andra lyckliga och kloka mödrar tog fru Eva Blomqvist även den saken med upphöjt lugn. Hon visste, att hon i skåpet hade tillgång till både Henko och Persil, hon visste, att hon i detalj kände PERSIL-HENKO-metodens både regler och fördelar och hon visste också, att småbarnstvätten är en mycket enkel procedur, när man har de båda beprövade hjälpmedlen till sitt förfogande.

VIT-TVÄTTENS GRUNDLAG:

Lägg vittvätten i blöt över natten i Henko. Ett normalpaket till 40—50 liter vatten.
 Avbärda vattnet i grytan med några nävar Henko c:a 10 min., innan Persil-lösningen tillsättes.
 Upplös erforderlig mängd Persil i kallt vatten i ett litet kärl. Ett normalpaket Persil utan tillsats.
 använd Persil-lösningen i den med kallt vatten fyllda grytan och lägg ned vätten löst.
 Låt tvätten koka i 15 min. under omröring då och då.
 Skölj därefter noggrant, först i varmt, sedan i flera kalla vatten.

S. P. 64. 36.

ÄR OCH FÖRBLIR PERSIL

PERSILVITT ÄR DET VITASTE SOM FINNS

50 ÅR

Den 19 oktober passerade Honorine Hermelin halvsekelgränsen. För många av vårt förbunds medlemmar är rektor Hermelin känd och avhållen som Fogelsta Medborgarskolas varmhjärtade och vidsynta ledare. De socialdemokratiska kvinnorna har för varje år i allt större skaror beretts plats vid skolans olika kurser och alltid mötts av samma trevnad och goda kamratskap. Deras tankar går med tacksamhet till Honorine Hermelin för den toleransens fria vrå och ljusets trivsamma härd, hon förmått skapa.

Inom kvinnorörelsen har rektor Hermelin ett aktat namn som en orädd kämpe för mänsklighet och förnuft. Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, framförde på högtidsdagen sitt tack för gott samarbete i gemensam strävan.

Kronobergs socialdemokratiska kvinmodistrikts årskonferens hölls den 4 oktober i Lessebo Folkets hus. 10 klubbar voro representerade med 22 ombud. Ett stort antal partivänner voro närvarande. Fru Beda Jansson från Stockholm, som representerade förbundsstyrelsen, framförde hälsningar. Distriktets ordförande fru Signe Wallgård erinrade om det goda valresultatet, som nåtts icke minst tack vare de socialdemokratiskt organiserade kvinnornas goda insatser i valarbetet och framhöll i samband härmed, att ingen med anledning av den vunna segern fick tro, att nu allt vore välbeställt och att man nu kunde slå sig till ro. Tvärtom ställer valutgången stora krav på kvinnorna inom arbetarrörelsen. Det stora ansvar, som vilar på den svenska socialdemokratin i den ställning den för närvarande intar i vårt land, kunna kvinnorna icke undandraga sig. Men det gäller för dem att göra sig skickade att bära detta ansvar. Detta kan endast ske genom deras eget arbete i sina politiska organisationer och i studiecirkelarna. Det är därför av

största betydelse att stärka och utveckla de kvinnoklubbar som redan finnas och att bilda nya organisationer på de platser, där den socialdemokratiska kvinnorörelsen ännu icke funnit fäste. Tal. påpekade härvid att särskilt landsbygdens kvinnor ännu stå nära nog helt utanför rörelsen. Bland de viktigare frågorna märktes semesterhemskommitténs, vars kassatablå slutade på kr. 6.836:02. De viktigare besluten rörde omläggning av arbetsåret och förläggande av årskonferensen till våren samt bestämmelser att hålla nästa konferens i mars. Vidare att sätta igång med en kampanj för ökad spridning av Morgonbris och Kronobergaren.

Till verkställande utskott omvaldes Signe Wallgård, Linnéa Blomqvist, Signe Sjögren, Hilda Andersson och Agnes Jakobsson, Växjö. Att utse ny studieledare efter Linnéa Fröjd, som av sagt sig, utsågs VU. Kongressen präglades av god och glad arbetslust.

FANINVI GNINGAR

Den socialdemokratiska kvinnoklubben i Skövde har haft en lyckad och trevlig faninvi gningsfest.

Klubben som bildades den 19 mars 1936, och nu räknar 57 medlemmar har alltså efter 3 års verksamhet kunnat förvärva sig ett efterlängt samlingssteden. Redan första året började klubben tänka på att skaffa medel till en fana. Symöten anordnades en gång i månaden, där det förfärdigades handarbeten, vilka sedan försållts å en auktion. Auktionen gav ett så glänsande resultat att inkomsten å densamma räckte till inköp av en fana. Klubben har fortsatt med symötena och i höst anordnat ytterligare en auktion. Behållningen å denna användes till valagitationen.

Sammanhållningen och kamratandan är inom klubben synnerligen god, och mötena väl besökta. Flera studiecirklar har varit i gång och för närvarande deltagar ett flertal medlemmar i en av Skövde arbetarekommun anordnad studiecirkel i "Aktuell politik".

Skövde kvinnoklubb sänder sin hälsning till alla kvinnoklubbister inom vårt land.

Även Klippans socialdemokratiska kvinnoklubb har haft faninvi gningsfest i samband med kamratmöte. Närliggande klubbar och organisationerna på platsen voro inbjudna och närmare 300 deltagare hade infunnit sig. Festen öppnades av klubbens ordf. fru Ruth Hylén, som i sitt hälsningsanförande erinrade om det arbete och den enighet, med vilken alla strävat för att se en länge närd önskan om en egen fana uppfylld. Fru Lilly Olsson från Malmö höll ett utmärkt föredrag om kvinnorna och socialismen samt invigde med några vackra ord samlingsstecknet, varefter en prolog lästes och en sång till fanan sjöngs. Ett par ungdomklubbister medverkade med solosång. Två spex spelades av klubbens amatörer, betitlade "Fru Lings omvändelse" samt "Auktion på manfolk". Senare på kvällen förekom omväxlande sång, musik, uppläsning på bygdemål samt kaffe. Den mycket lyckade festen pågick till midnatt.

50 ÅR

har Tilda Backlund i Långshyttan fyllt, och blev i anledning därav uppvaktad av anhöriga, släkt och vänner samt kvinnoklubben som i arla morgonstund ville bringa henne sin hyllning. Tilda Backlund är en av de aktiva medlemmar som räcker till för mer än ett uppdrag, hon är medlem i fattigvårdsstyrelsen samt distriktsstyrelsen, ävenså vår klubbs ordförande. Som vi räknar henne som ett stöd för klubben, så önskar vi se henne verksam ibland oss ännu i många år.

STUDIER FÖR HUSMÖDRAR

Studiecirkelverksamhet och korrespondenskurser stå numera till var mans disposition. Man har bara att bland det rikhaltiga materialet välja det, som intresserar en mest. På en punkt är emellertid innehållsförteckningen ofullständig, och den gäller frågorna om hemmet, dess funktioner och dess förhållanden till samhället. Vi behöver för husmödrarna, med begränsad fritid och med deras speciella erfarenhets- och intressesfär, ämnen, som äro lockande, diskussionsstimulerande och orienterande i den allmänna debatten på området. Eva Wigforss ger i detta nummer en värdefull studieplan, som bör utnyttjas i klubbarna. Kooperativa förbundets korrespondensskola har å sin sida sökt lösa problemet genom att i höst utge några korta, aktuella handledningskurser i ämnena Vår föda och vår hälsa, bostadsfrågor och familjefrågor. Dessa vägledning torde fylla ett länge känt behov och synnerligen väl lämpa sig som en första orientering och utgångspunkt för vidare studier och diskussioner.

Det är inte Edert fel

om Ni lider av hämorrhoider, frostsador, ömma fötter, sprucken, narig eller oren hud. Men det är Edert fel, om Ni inte gör Er av med obehaget genom att använda den välkända Jukon Sårsalva, som är så verkligt tillförlitlig vid all hudvård. Efter endast några behandlingar med "Jukon" äro sveda och värk försvunna, och skadan läkes snabbt. Jukon Sårsalva innehåller ej några skadliga eller frätande amnen utan kan med fullt förtroende användas. Den är desinficerande och förhindrar uppkomst av inflammation i sår, borttager besvärlig klåda samt är oersättlig vid späda barns skötsel. "Jukon" hjälper alltid.

Erhålls i apotek, sjukvårds-, kemikalie- och parfymaffärer. Pris per stor tub 2 kr., mindre 1 kr.

10-ÅRSFEST I TUREBERG

Turebergsklubben firade sin 10-årsfest den 12 okt. Ordf. fru Anna Alzén som hela tiden innehåft ordförandeskapet, likaså fru Elin Westerlund, som skött protokollet hyllades med var sitt vackra keramikfat fullt av frukt. Klubbens medlemsiffra har stigit från 6 till 70 och av Morgonbris säljes ungefär 1.000 exp. pr år. Av styrelseberättelsen framgår att diskussionsfrågorna gällt samhälls- och familjeproblemen, semesterfrågor, utbildningsfrågor m. m. Flera av klubbens medlemmar inneha uppdrag i nämnder och styrelser. Vid 10-årsfesten medverkade klubbens egna medlemmar med musik, sång, uppläsning och teater. Förbundsordföranden Disa Västberg höll högtidstalet. Hälsningar framfördes från arbetarekommunen genom Hilding Skjöld.

DÖDENS SKÖRD

Den 12 aug. avled efter några månaders sjukdom vår mångåriga ordförande, fru Maria Andersson i sitt 58:de levnadsår. Hennes utomordentliga kunnighet och energi gjorde att hon kom att beklåda en mängd av våra förtroendeposter, ej blott inom våra politiska och fackliga organisationer utan även i kommunala värv. Hon var vår enda kvinnliga ledamot inom Eslövs stadsfullmäktige, ledamot i fattigvårdsstyrelsen, barnvårdsnämnden, folkskolestyrelsen och arbetslöshetskommittén.

Hennes minne kommer att länge leva bland oss.

A. O.

Den slangen håller luften!

Trelleborg Special
levereras fullt färdig från fabriken med sammansättning och ventil-lapp vulkaniserade. Lättpumpad — tack vare Trelleborgs specialtillverkade röda ventiltummor. — Garanteras lufttät.

TRELLEBORG
slang däck
TRELLEBORG SPECIAL TRELLEBORG T-NABB

Säk aste utrustning för cykelfärden.
Erhålls hos cyk handlare.

MÖTE I KOLSVÄ

Kolsvä kvinnoklubb höll möte den 8 september. Detta möte gick helt i valets tecken. Riddarhyttans kvinnoklubb var inbjuden samt arbetarekommunens kvinnliga medlemmar och vidare de kvinnor härifrån som ha besökt Arbetarekvinnornas semesterhem Almö-Lindö under någon vecka och där njutit av vila. Alla dessa uttalade ett tack till kvinnoklubben och sin stora tillfredsställelse med semesterhemmet och dess skötsel. Vid mötet förekom även sång och deklamation.

10-ÅRSFEST I NORRSUNDET

Norrsundets soc.-dem. kvinnoklubb firade den 4 okt. sin 10-åriga tillvaro. Klubben räknar ett 90-tal medlemmar. Den går stadigt framåt och ligger som god trea i distriktet. Morgonbris upplaga har ökat under årens lopp. Första året såldes 100 ex. Nu efter 10 år 2.000 per år. Vid årsfesten höll förbundsordf. Disa Västberg högtidstalet. Arbetarekommunens representant framförde i sitt tal några tänkvärda ord. Han påpekade att om männen

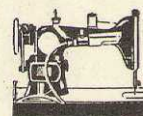
KUDDARNA

— dem har jag gjort själv

Det sparar pengar att kunna sy allt möjligt till hemmet på en Husqvarna symaskin, för att inte tala om hur roligt det är.

Obs! Våra gratiskurser i sömnad. Anmälän på närmaste Husqvarna Depôt.

Husqvarna

Symaskiner

förstod betydelsen av kvinnoorganisationen, skulle partiet fördubblas. Där kvinnoklubbarna bli starka kan man vara säker på att gott samarbete mellan partiorganisationerna råder. Arbetarkommunerna ha aldrig förlorat på att uppmuntra och stödja kvinnoklubbarna. Det bör i framtiden bli ett av partiets stora intressen att skapa en stark kvinnörelse. Arbetarkvinnorna bör ha sin förankring i arbetarpartiet. Sådana ord bör gå vidare!

At

KAP-APELSINER

varje dag!

De äro berömda för sin saftighet och utsökt fina smak. Och Ni vet väl hur hälsosamt det är att dagligen njuta

av

KAP APELSINER

Till salu alla välsorterade frukt- och livsmedelsaffärer i hela landet.

STEK I GLORIA-G
MARGARIN MED
HÖG BRÄNNPUNKT

Endast i privata affärer. En MFA-produkt.

uppfriskande som
skön morgonbris
är

jong

koncentrerad köttsoffa
som ger 3-4 tallrikar för

15 öre pr förp.

konsum